

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії України і методики викладання історії

**ДИПЛОМНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО)
РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

на тему:

**Формування економічної компетентності учнів закладів
загальної середньої освіти в умовах війни (на прикладі
вивчення діяльності Фонду Сергія Притули)**

студентки IV курсу, групи СОІ-41
предметної спеціальності
014.03 Середня освіта (Історія)

Павлишин Соломії Русланівни

Керівник:

Міщук Андрій Іванович

кандидат історичних наук, доцент

Рецензент:

Галицька-Дідух Тамара

В'ячеславівна

кандидат історичних наук, доцент

Національна шкала: _____

Університетська шкала: _____

Оцінка ECTS: _____

Члени комісії: _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

м. Івано-Франківськ – 2025

Зміст

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ.....	11
1.1 Поняття економічної компетентності: сутність, структура, компоненти.....	11
1.2 Економічна компетентність як складова громадянської освіти.....	16
РОЗДІЛ 2. ФОНД СЕРГІЯ ПРИТУЛИ ЯК ПРИКЛАД ГРОМАДСЬКОЇ І ЕКОНОМІЧНОЇ ІНІЦІАТИВИ.....	24
2.1. Історія створення та основні напрями діяльності Фонду.....	24
2.2. Механізми збору коштів і управління ресурсами в умовах війни.	36
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА ОСНОВІ ВИВЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФОНДУ СЕРГІЯ ПРИТУЛИ	45
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63
ДОДАТКИ	76

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний етап розвитку України характеризується значними викликами, зокрема війною, що безпосередньо впливає на всі сфери життя суспільства, включно з освітою. У цих умовах особливої ваги набуває формування економічної компетентності учнів загальноосвітніх закладів, адже знання та навички раціонального управління фінансовими ресурсами, розуміння економічних процесів допомагають молоді адаптуватися до нестабільної соціально-економічної ситуації.

Війна змінює традиційні підходи до навчання та виховання, сприяє появі нових форм і методів, які повинні враховувати реалії сьогодення. Одним із важливих джерел практичного досвіду для учнів є діяльність громадських ініціатив та благодійних фондів, зокрема Фонду Сергія Притули, що активно працює у сфері підтримки армії, волонтерства і соціальних проєктів. Волонтерський рух в Україні під час війни набув надзвичайної важливості, об'єднуючи громадян навколо спільної мети – підтримки держави, що, у свою чергу, формує у молоді цінності соціальної відповідальності, патріотизму та активної громадянської позиції.

Вивчення діяльності волонтерських організацій сприяє формуванню в учнів не лише економічних знань, а й практичних навичок ефективного використання ресурсів, уміння працювати в команді, аналізувати соціально-економічні виклики та знаходити шляхи їх розв'язання. Це дає можливість підготувати молодь до свідомого і відповідального життя в сучасних умовах, зміцнює їхню громадянську ідентичність та мотивацію до активної участі у розвитку суспільства.

Варто відзначити, що наукові дослідження, присвячені формуванню економічної компетентності учнів у контексті воєнних умов та на прикладі діяльності волонтерських організацій, є досить обмеженими або відсутні. Це створює необхідність глибшого аналізу і розробки методик навчання, які враховують сучасні виклики та потреби освітнього процесу в умовах війни.

Таким чином, дослідження формування економічної компетентності учнів на основі аналізу діяльності Фонду Сергія Притули та волонтерського руху є актуальним і своєчасним, оскільки допомагає розробити ефективні методики навчання, що враховують сучасні виклики і сприяють всебічному розвитку молоді в умовах воєнного часу.

Об’єкт дослідження – процес формування економічної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти.

Предмет дослідження – форми та методи формування економічної компетентності учнів на уроках історії України у контексті воєнного часу на прикладі вивчення діяльності Фонду Сергія Притули.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та розробка методичних підходів до формування економічної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти в умовах війни, з урахуванням можливостей використання прикладів діяльності Фонду Сергія Притули на уроках історії України в 11 класі.

Виходячи з поставленої мети, можна виокремити наступні **завдання**:

- Проаналізувати поняття економічної компетентності, її сутність, структуру та основні компоненти.
- Визначити роль економічної компетентності як складової громадянської освіти.
- Дослідити історію створення та основні напрями діяльності Фонду Сергія Притули як прикладу громадської і економічної ініціативи.
- Розглянути механізми збору коштів і управління ресурсами Фондом Сергія Притули в умовах війни.
- Розробити методичні рекомендації з формування економічної компетентності учнів на основі вивчення діяльності Фонду Сергія Притули.

Стан наукової розробки. Важливим джерелом для дослідження є нормативно-правові документи, які визначають рамки формування економічної компетентності учнів у закладах загальної середньої освіти. Зокрема, це Закон України «Про освіту» [3], який закладає основні принципи розвитку ключових

компетентностей, серед яких економічна та громадянська є пріоритетними для формування соціально відповідальної особистості. Державні стандарти базової і повної загальної середньої освіти конкретизують вимоги до змісту і результатів навчання, що включають розвиток економічної грамотності та умінь учнів ефективно функціонувати в соціально-економічному середовищі. Наприклад,

Типові програми для 5–9 класів, затверджені МОН. Наказ № 804 від 07.06.2017 – про затвердження програми курсу «Фінансова грамотність» [16].
Накази щодо реалізації НУШ та інтеграції підприємницької освіти.

Крім того, методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України надають практичні поради щодо інтеграції економічних і громадянських компетентностей у навчальний процес. Наприклад,

Закон України «Про волонтерську діяльність» (від 19 квітня 2011 р. № 3236-VI) [13]

Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [13]

Закон України «Про громадські об'єднання» [14]

Закон України «Про національний спротив» (2021) [15]

Постанова КМУ № 1117 від 10.09.2014

– про порядок залучення волонтерів до надання допомоги Збройним Силам України [12].

Накази Мінсоцполітики, які регламентують ведення Реєстру волонтерських організацій, що працюють із вразливими категоріями.

Роз'яснення Державної податкової служби щодо звільнення благодійної та волонтерської допомоги від оподаткування (в умовах воєнного стану).

Окрему увагу слід звернути на нормативні акти, що регламентують волонтерську діяльність та діяльність благодійних організацій, зокрема Благодійного Фонду Сергія Притули, які окреслюють правові умови їх функціонування, взаємодію з іншими інституціями та роль у суспільстві. Вивчення цих документів дозволяє зрозуміти, яким чином законодавство підтримує формування економічної компетентності учнів через практики волонтерства та громадянської активності.

Окрім нормативної бази, важливе значення мають статистичні дані, звіти та інші офіційні документи, які відображають діяльність Фонду Сергія Притули та ширше – волонтерський рух в Україні. Вони дають змогу кількісно оцінити масштаби волонтерської допомоги, особливості фінансового менеджменту та ресурсного забезпечення у кризових умовах, що має безпосередній вплив на навчальний процес і формування компетентностей. Особливо цінними є експертні інтерв'ю та дані опитування членів команди фонду, які надають глибоке якісне розуміння механізмів роботи організації, її цінностей і стратегій, а також способів залучення молоді до економічної та громадянської діяльності. Такий комплексний підхід – поєднання нормативних актів із емпіричними матеріалами – створює міцну основу для аналізу, дозволяє врахувати як теоретичні, так і практичні аспекти формування економічної компетентності учнів в умовах війни.

Феномен компетентнісного підходу в сучасній світовій освіті та Україні аналізується цілим рядом вітчизняних дослідників таких як: О. В. Овчаруком, О. І. Пометун, О. І. Локшиною, Л. І. Паращенко та інших. Зарубіжні дослідники також розглядали цю проблему в освіті зокрема: І. А. Зимнею, А. В. Хуторським, І. П. Мединцевим, Дж. Равеном, В. Хутмахером та іншими. Вітчизняні дослідники розглядали економічну компетентність як важливий компонент загальної компетентності особистості. Значну увагу приділяли структурам компетентності, методам її формування в навчальному процесі, а також ролі економічної освіти у розвитку соціальної активності школярів.

Для розкриття тематики про компетентнісний підхід досить цінна є стаття української методистки О. Пометун, яка розглядає проблеми практичного впровадження активного викладання історії крізь призму реалізації нового Державного стандарту базової середньої освіти. В ній, зокрема наголошується на необхідність розвитку в здобувачів освіти основних компетентностей під час вивчення історії [72].

Детально проаналізовано застосування економічної компетентності на уроках історії України в українського методиста Р. Баландюка [39, 40, 41, 42]. В

своїх роботах методист пропонує методичні підходи та практичні рекомендації щодо інтеграції економічної компетентності на уроках історії. Також, в статтях розглянуто сучасний стан наукового опрацювання цієї проблематики, які створюють основу для подальших педагогічних вивчень.

У контексті досліджуваної проблематики варто звернути увагу на україно-польський проєкт з назвою «Уроки з підприємницьким тлом»(2014) [44], результатом якого стало видання навчального підручника. У даному посібнику показані методи та прийоми формування економічної компетентності на уроках історії. Серед українських педагогів, які взяли участь в даному проєкті та розробили власні конспекти уроків, варто відзначити С. Слободиську, О. Шишкевича та І. Гончара.

Феномен добровільної діяльності, а також волонтерських організацій цікавить багатьох науковців у світі. Про роботу українських волонтерів писали такі вітчизняні учені як: О.О.Волинець [95], Д.В.Веденєєва, О. В. Турчака [48], Лазарева А. О., Тимошенко Л. В., Дракохруст, Т. В. [63], І. Климчук [105], Манелюк Ю. М., Луценко В. Р., Савчук Н. І. [65], Слюсар Є. І. [79], Кобрин Т. М.[96], Макаров І. О. [98], Українець Н. В. [101].

Дослідник Д. Харук наголошує на унікальності української єдності, яка проявляється через діяльність волонтерських організацій [104].

Дослідження Д.В.Веденєєва та О. В. Турчака акцентують увагу на ризиках, із якими стикаються волонтери в зонах бойових дій, та формах визнання їхньої праці з боку держави і громадськості [48]. І. Климчук досліджує роль волонтерського руху в умовах воєнного стану та його впливу на підтримку обороноздатності країни [105]. Цієї проблематики торкається й дослідники А.Лазарєв, Л. Тимошенко, Т. Дракохруста та інші [63].

Глибоку соціально-правову платформу волонтерства як інституту — обґрунтовують термінологію, класифікацію, та нормативну базу дослідники Горінов П.В. та Драпушко Р.Г. [51].

Історик М. А. Таран у своїх працях висвітлює вплив волонтерства на формування суспільних і політичних структур, використовує аналіз публікацій і синтез подій [80].

Дослідник І. О. Макаров виокремлює основні ознаки волонтерства, що відіграють важливу роль у підтримці суспільних інтересів і забезпеченні злагодженого розвитку суспільства [98] .

Проте, попри суттєвого внеску дослідників у розкриття діяльності волонтерів, питання інтеграції волонтерського руху у систему національної безпеки під час воєнних дій, удосконалення механізмів підтримки, фінансування та правового захисту волонтерів потребують більш ґрунтовного аналізу й уточнень.

Окремо варто виділити дослідження, що пов'язують волонтерський рух і громадянську активність із формуванням компетентностей учнів (Атрошенко Т.Ю. Кірова Д.О (2024) [38]; Wilson J. (2020) [57]). Автори доводять, що участь у волонтерських проєктах сприяє формуванню громадянської позиції, навичок критичного мислення та відповідальності. Але аналіз діяльності конкретних громадських організацій, таких як Фонд Сергія Притули, у навчальному контексті практично відсутній у наукових працях, що зумовлює актуальність обраної теми.

Методологічну основу дослідження складає системний підхід, що дозволяє комплексно розглянути процес формування економічної компетентності учнів у закладах загальної середньої освіти в умовах війни. Дослідження базується на засадах педагогічної теорії компетентнісного підходу, який визначає економічну компетентність як цілісну систему знань, умінь, навичок і ціннісних ставлень, що забезпечують здатність учнів ефективно діяти в економічній сфері та суспільстві загалом.

У роботі використано комплекс методів: теоретичні – аналіз наукової літератури, нормативних документів і звітів Фонду Сергія Притули; емпіричні – спостереження, експертні інтерв'ю з членами команди фонду, аналіз статистичних даних та документів волонтерської діяльності. Таке поєднання

дозволяє не лише визначити теоретичні засади формування економічної компетентності, але й дослідити практичні аспекти на прикладі діяльності благодійної організації в умовах воєнного конфлікту.

Загалом методологія спрямована на отримання цілісного уявлення про процес формування економічної компетентності, його умови та фактори, що впливають на ефективність цього процесу у сучасних соціально-політичних умовах.

Наукова новизна дослідження дає можливість *вперше*: запропоновано форми та методи формування економічної компетентності учнів у контексті воєнного часу на прикладі вивчення діяльності Фонду Сергія Притули. *Подальший розвиток отримали*: теоретичні засади формування економічної компетентності як складової громадянської освіти в умовах соціально-політичної кризи; методичні підходи до інтеграції волонтерської діяльності у навчальний процес з метою підвищення економічної грамотності учнів

Практичне значення дослідження полягає в розробці та впровадженні ефективних форм і методів формування економічної компетентності учнів загальноосвітніх закладів у складних умовах воєнного часу. Результати роботи можуть бути використані педагогами, методистами та адміністрацією шкіл для удосконалення навчальних програм та організації позакласної діяльності з економічної освіти.

Практичні рекомендації, розроблені на основі аналізу діяльності Фонду Сергія Притули, сприятимуть активізації волонтерської та громадянської активності учнів, що посилить їхню мотивацію до вивчення економічних дисциплін і розвитку відповідних компетентностей. Крім того, запропоновані методики можуть стати базою для розробки навчально-методичних матеріалів і тренінгів, які допоможуть педагогам адаптувати економічну освіту до потреб сьогодення.

Використання результатів дослідження у практиці навчальних закладів сприятиме формуванню у молоді усвідомленої громадянської позиції, відповідальності за економічний розвиток країни та розвитку навичок,

необхідних для ефективної діяльності в умовах соціально-економічних викликів воєнного часу.

Структура дослідження складають вступ, 3 розділи, висновки (60 с.), список використаних джерел (105 найменувань) та 14 додатків.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження апробовані на звітній науковій конференції студентів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, 2025). Практична реалізація теми відбулася в Центрі патріотичного виховання учнівської молоді імені Степана Бандери (Івано-Франківськ, 2025).

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

1.1 Поняття економічної компетентності: сутність, структура, компоненти.

В умовах динамічного розвитку економічних процесів та інтеграції України у світовий економічний простір особливої актуальності набуває формування економічної компетентності школярів як важливої складової підготовки особистості до життя в суспільстві. Економічна компетентність виступає необхідною передумовою для прийняття обґрунтованих рішень у сфері особистого бюджету, підприємницької діяльності та раціонального використання ресурсів. Щоб ефективно реалізувати цю компетентність у змісті шкільної освіти, необхідно чітко визначити її сутність, розкрити структуру та основні компоненти, що й становить предмет подальшого розгляду. Одним із провідних напрямків результативного розвитку сучасної світової та української освіти є зміщення уваги зі вмінь та навичок, які були ключовими наслідками навчання здобувачів освіти та зосередження уваги, на формування в учнів системи компетентностей [53 с. 4].

Згідно з Законом України «Про освіту» (2017) компетентність трактується як динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистісних якостей, що визначають здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу освітню діяльність [3].

Одним із ключових положень Концепції розвитку педагогічної освіти в Україні (2018) є компетентнісний підхід. В даному документі йдеться про сучасну підготовку педагогів, яка спрямована на формування системи компетентностей, які допоможуть ефективно діяти в реальних професійних ситуаціях, а також розвиток критичного мислення, творчості, комунікативності та готовності навчатися впродовж життя. Концепція передбачає структурування компетентностей за рівнем, які відповідатимуть сучасним потребам суспільства та освіти [7].

Відповідно Державний стандарт базової середньої освіти (Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 р.) компетентність визначають як інтегрована здатність особистості, сформована в процесі навчання, що базується на знаннях, досвіді, ставленнях і цінностях та може бути ефективно застосована в практичній діяльності [1].

За Законом України «Про повну загальну середню освіту» від 16 січня 2020 року визначено компетентнісний підхід, як найголовніший принцип сучасної освіти. Це один із ключових чинників, на якому базується шкільна освіта в Україні [4].

У Концепції Нової Української Школи (НУШ), яка базується на компетентнісному підході, акцент робиться не лише на засвоєнні учнями знань та навичок, а на формуванні компетентностей, які можуть бути застосовані в реальному житті. Йдеться не просто про «знаю», а про «вмію і розумію, як застосувати» у повсякденних ситуаціях. Це освіта, орієнтована на потреби кожного учня як всебічно розвиненої особистості [9].

Словник термінів іншомовного походження пояснює значення «компетентний» – (лат. *competens (competentis)* – належний, здібний) – як «той, що знає, володіє необхідною інформацією, авторитетний у чомусь», а «компетентність» – як 1) авторитетність, обізнаність; 2) оволодіння компетенцією [93, с. 282].

Дослідник О.В. Кучай вказує, що компетентність означає здатність людини успішно застосовувати знання, уміння та інші характеристики, що визначають певну компетенцію. Історик, стверджує, що хоча поняття компетенція і компетентність є відокремленими, проте вони відображають цілісність і єдність, репрезентуючи сутність інтеграційних процесів як результату освітнього впливу, так і особистісного розвитку людини [64, с. 132–133].

Сучасна освіта повинна відповідати викликам сучасного світу, забезпечуючи умови для успішної реалізації сьогоднішніх учнів в майбутньому. Внаслідок цього і виникає необхідність у формуванні соціально свідомих громадян, які усвідомлюють дію явищ і законів економічного життя;

аналізують процеси суспільного розвитку, розуміють власну роль у виробничому процесі; шанують державну власність, чужу та приватну; спроможні вірно приймати нові рішення та брати відповідальність. Для формування цих якостей основну увагу зосереджено на компетентнісному підході.

Компетентнісний підхід в освіті – це «спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток компетентностей особистості учня» [86 с.177-178].

Зокрема М. Нагач підкреслює, що компетентнісний підхід в освіті набуває все більшого поширення та актуальності, оскільки він стає концептуальною основою сучасної освітньої політики. Цей підхід орієнтований на практичне застосування знань, наголошує на важливості досвіду, умінь і навичок, які формуються на основі наукових знань і мають безпосереднє значення для реального життя [77, с. 241].

В. Химинець визначає компетентнісний підхід як спрямованість навчального процесу на формування та розвиток предметних і ключових (основних і базових) компетентностей учня [78].

Як зазначає Н. Бібік: «З погляду компетентнісного підходу, цілі навчання стають реалістичнішими, осмислюються учнями, перетворюючись на їхні власні цілі заради досягнення зрозумілого, привабливого і посильного результату» [43, с.51].

Важливо відзначити, що компетентнісний підхід є одним із ключових чинників, що спонукають до оновлення змісту освіти. На сьогоднішньому етапі розвитку України, в умовах адаптації до соціальних, глобальних, економічних тенденцій, євроінтеграції, а також в умовах майбутнього відновлення після війни, велику роль відіграє саме економічна освіта, яка набуває особливої важливості [47, с. 3].

Доцільно зауважити, що економічна освіта, не лише допомагає здобувати економічні вміння та знання, важливі в сучасних умовах, а й допомагає розвинути соціально важливі якості особистості, зокрема самостійність, ініціативність та підприємливість. Важливо сформувати морально-цінні фактори економічної діяльності, а саме соціальну відповідальність, взаємодію в рамках соціально-

важливої діяльності, здобуття високого соціально-професійного рівня, матеріального добробуту [84, с. 8].

Українські дослідники Г.І. Ковтун і О.В. Мартиненко стверджують, що економічна компетентність в учнів є системою знань, навичок здобутих на практиці та досвіду у сфері економіки, культури і економічного мислення, а також тривалої зацікавленості та інтерес до професійної діяльності. Методисти зазначають, що до ключових компонентів економічної компетентності належать: економічна обізнаність, базові знання в галузі економіки та економічні якості [60, с. 140, 142].

На думку вітчизняних науковців Л.В. Кашуба та О.А Черешнюк, під час отримання знань з економічної освіти, учні набувають фундаментального розуміння економічних аспектів, які будуть основою формування і розвитку економічного мислення та економічної свідомості [58, с. 129].

На погляд А. І. Завгородньої, економічна освіта учасників освітнього процесу передбачає послідовне засвоєння економічних знань, що охоплює пояснення важливих економічних термінів, обставин, наслідків, економічних відношень та процесів [56, с. 114]. Н. А. Ковчин зазначає, що під терміном «економічна освіта старшокласників» розуміють сукупність економіко-соціальних умінь і навичок, які сприяють формуванню економічної свідомості як окремої особи, так і суспільства в цілому [61, с. 113].

Українська науковиця С. В. Лукаш вказує на ключову роль школи у формуванні високого рівня економічного мислення особи. Вона вважає, що учні, помалу засвоївши невелику кількість теоретичних понять, зобов'язані навчитися вирішувати економічні проблеми, без супроводу робити їх аналіз, користуватися економічними вміннями і навичками та оперувати ними [97, с. 3].

За визначенням Л. М. Новікової, економічним здобутком здобувачів освіти вважаються ті знання та вміння, які сприяють усвідомленню економічної дійсності та її раціональному відображенню в свідомості школярів через сукупність міркувань, понять, ідей, концепцій і розумінь у сфері економіки [100, с. 14–15].

Науковці Гільберг Т. В., Довгань А. І., Капіруліна С. Л. досліджували поняття «економічної освіти». Вони детальніше аналізували, якими теоретичними знаннями та практичними навичками зобов'язана опанувати сучасна молодь. Йшлося про значення праці в розвитку людства, опанування навичок аналізу економічних процесів та явищ, здатність розуміти економічну діяльність, обізнаність про економічну політику країни та економічних категорій і законів. [89, с.65]

На думку, окремих дослідників економічна компетентність в закладах загальної середньої освіти, виступає потужним засобом стимулювання бажання не лише стати активним суб'єктом економічних відносин, а й розпочати власну справу [50, с. 44–45].

Формування економічної компетентності потребує наявності як економічних знань, так і розвиненого економічного мислення. Економічні знання розглядаються як результат теоретичного осмислення економічної дійсності, перевірений практикою та раціонально відтворений у свідомості й мовленнєвій діяльності учнів. Вони проявляються через систему логічних міркувань, аналітичних дій, когнітивних схем, що включають аналіз, узагальнення, прогнозування та розробку економічно обґрунтованих рішень [99, с. 17].

Отже, компетентнісний підхід виступає ключовою методологічною основою формування системних знань, умінь і досвіду в різноманітних галузях і сферах діяльності. Його значущість полягає не лише в освоєнні теоретичного матеріалу, а передусім у розвитку здатності до ефективного застосування набутого знання в практичній діяльності. Компетентнісний підхід зорієнтований на формування та розвиток ключових компетентностей, серед яких економічна компетентність є однією з пріоритетних. Вона включає володіння базовими економічними категоріями (доходи, попит, бюджет, податки, витрати), уміння критично аналізувати економічну інформацію та оцінювати фінансові ризики. Формування цієї компетентності є фундаментом для подальшого розвитку фінансової грамотності, підприємницьких навичок, ініціативності, а також сприяє забезпеченню особистісного і суспільного економічного добробуту.

1.2 Економічна компетентність як складова громадянської освіти.

В закладах загальної середньої освіти з 1 вересня 2018 р. було введено новий шкільний предмет для здобувачів загальної середньої освіти 10 класу – Громадянська освіта. Цей предмет поєднує знання з філософії, економіки, соціальної психології, соціології, права та політології.

Відповідно до Закону України «Про освіту» (2017 р.) освіта в Україні базується на принципах формування громадянської відповідальності. Серед ключових компетентностей, які повинні бути сформовані у здобувачів освіти, зазначено і громадянську компетентність, пов'язану з правами людини, ідеями демократії [3].

Згідно Закону України «Про повну загальну середню освіту» (2020) є обов'язковим формування в учнів громадської активності, поваги до прав людини та демократичного врядування. Згадується також про роль шкіл у формуванні громадянської компетентності, як одного з результатів навчання [4].

В Концепції «Нової української школи» (НУШ) наголошується на громадянській компетентності, як одній з 10 ключових компетентностей, яка сприяє формуванню активного громадянства та демократичної культури [9].

На думку дослідниці С. Толочко, цей предмет направлений на формування в учнів громадянської компетентності, яка в подальшому стане базою для формування на її основі громадянської ідентичності особистості [81, с.183].

Методист О.Пометун наголошує на громадянській освіті, як однією з ключових, яка здатна сформувати ефективно і відповідально громадянські права людини й обов'язки для подальшого розвитку демократичного суспільства [74, с. 18].

Т. Ремех зазначає про те, що активно сформована громадянська позиція випускника сприятиме його успішній самореалізації в умовах економічної, політичної свободи та найголовніше – свідомого вибору. Сформована громадянська компетентність в учнів Нової української школи буде проявлятися як в результатах навчання, так і в сукупності усіх компетенцій [76, с.37].

Науковець А. Г. Бухун зазначає, що громадянська освіта спонукає до формування активної громадянської та життєвої позиції, заохочуючи здобувачів освіти брати активну участь в управлінні на різних рівнях та житті суспільства, зокрема, у волонтерській діяльності [46, с. 69].

Дослідник О. Шестоपालюк, наголошує, що основою громадянської освіти є національно-патріотичне виховання, яке покликане забезпечити молодь необхідним соціальним досвідом, готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування особистісних рис громадянина Української держави, фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, інтелектуальної, правової, трудової й екологічної культури [83, с. 34].

Крім теоретичних знань, громадянська освіта розвиває практичні навички – критичне мислення, здатність до аргументованого діалогу, участі в дискусіях, прийняття рішень та вирішення конфліктів мирним шляхом. Вона формує в учнів повагу до інших, толерантність та готовність брати відповідальність за себе і свою громаду, що є надзвичайно важливим у сучасному демократичному суспільстві. Це зумовлює необхідність формування громадянської ідентичності здобувачів освіти як усвідомленого та активного громадянства, що передбачає їхню рішучість і готовність до відповідального вибору шляхом критичного аналізу альтернатив, активної участі в громадських процесах, творчої співпраці на засадах соціального партнерства та конструктивної життєдіяльності в умовах правової демократичної держави [8].

Зміст громадянської освіти має охоплювати як загальні, так і локальні чи регіональні питання, що починають турбувати кожну людину з моменту її усвідомлення себе в суспільстві. Оскільки громадянська освіта покликана не лише передавати знання, а й формувати вміння, навички та ціннісні орієнтири в політичній, економічній, правовій і морально-етичній сферах, то тематика занять повинна відповідати цим напрямам. До таких тем належать: політичні системи, конституційний лад держави, сила і влада, суспільні процеси, виборча культура, права і відповідальність громадян, правові норми та обов'язки, справедливість,

свобода й примус, взаємодія і конфлікти, рівність і різноманіття, власність, людські відмінності й толерантність, правопорушення та злочинність, демократія проти тоталітаризму, екологічна відповідальність, самоповага, повага до інших, дружба, чесність і вірність [66, с. 31]

У 2004 р. Міністерством освіти та науки України затверджено документ, який визначає концепцію розвитку економічної освіти. Відповідно до цього закону «місія економічної освіти полягає в розвитку та використанні економічних знань для формування творчої особистості, підвищення якості життя українського народу і прогресивного розвитку суспільства» [6].

Наказ Міністерства освіти і науки України від 29 серпня 2024 року №1225 затвердив професійний стандарт для вчителів закладів загальної середньої освіти, у якому вперше офіційно закріплено вимоги щодо формування економічної компетентності. Згідно з документом, педагог повинен забезпечувати формування у здобувачів освіти основ економічного мислення, сприяти розвитку фінансової грамотності, а також розумінню ключових принципів функціонування ринку, праці, бюджету та податкової системи. Крім того, стандарт передбачає заохочення підприємницької ініціативи учнів та підтримку прийняття ними відповідальних рішень у фінансово-економічній сфері [2].

Метою курсу громадянської освіти є формування відповідального, свідомого та активного громадянина, здатного ефективно діяти в умовах демократичного суспільства. Здобуття знань про права і свободи людини, механізми функціонування демократичних інститутів, принципи правової держави та соціальної взаємодії сприяє становленню особистості, яка усвідомлює свою роль у суспільстві й готова брати участь у його розвитку. Невід'ємною складовою цього процесу є формування економічної грамотності, що забезпечує здатність особистості розуміти економічні процеси, приймати обґрунтовані фінансові рішення та оцінювати наслідки економічних дій як на індивідуальному, так і на суспільному рівнях. Економічно грамотний громадянин краще орієнтується в реаліях ринкової економіки, є фінансово відповідальним і

здатним критично оцінювати соціально-економічну політику держави, що є важливою передумовою для зміцнення демократії та сталого розвитку [8]

Завданням курсу громадянської освіти є сприяння формуванню громадянської, національної та культурної ідентичності; всебічному розвитку і функціонуванню державної мови в усіх сферах суспільного життя, підвищенню духовного рівня Українського народу та усвідомленню його моральних норм; формуванню поваги до честі та гідності, прав і свобод людини, а також здатності їх захищати; вихованню громадянської відповідальності за суспільно-політичні процеси, набуттю навичок демократичного управління на місцевому рівні та участі в управлінні державними справами; розвитку критичного мислення та медіаграмотності, вміння їх практичного застосування; впровадженню ідей інклюзивного навчання; формуванню активної життєвої позиції, здатності до громадських ініціатив і волонтерства; а також формуванню навичок конструктивної міжособистісної та суспільної взаємодії на засадах взаємоповаги, обміну досвідом і співпраці, впровадженню принципів солідарності та турботи про спільне благополуччя [5].

Слід підкреслити, що однією з ключових компетентностей, визначених у відповідному навчальному курсі, є «Ініціативність та підприємливість». Вона передбачає формування здатності генерувати нові економічні ідеї, вибирати ефективні життєві стратегії, розвивати навички соціальної комунікації, здійснювати аналіз можливостей та ризиків, пов'язаних із майбутнім працевлаштуванням, а також критично оцінювати переваги й недоліки різних варіантів. Крім того, ця компетентність включає вміння вести переговори, а також формування відповідальності, адаптивності та мобільності як ключових якостей особистості.

У контексті формування цілісного світосприйняття здобувачів освіти та набуття ними громадянських знань і навичок важливим є економічний аспект, що передбачає розуміння ролі економіки в житті родини, місцевої громади та суспільства загалом. Цей аспект включає розвиток економічної компетентності

та фінансової грамотності, а також засвоєння норм і правил, які регулюють економічні відносини в різних соціальних контекстах.

В навчальній програмі громадянської освіти для учнів 10-11 класів передбачено формування економічної компетентності через розділ: «Взаємодія громадян і держави в досягненні суспільного добробуту». Розділ складається із семи тем, зокрема: «Соціальні цілі економіки», «Сталий розвиток», «Ринкова економіка», «Економіка домогосподарства», «Підприємництво», «Ринок праці», «Лобіювання інтересів та корупція», а також із практичних занять на такі теми: Як планувати і витратити родинний бюджет. Що таке місцевий бюджет та яка його структура. Звідки і куди йдуть податки. Як долучитися до сталого розвитку моєї держави. Як будувати економіку домогосподарства. Як започаткувати власну справу. Аналіз попиту на ринку праці і складання резюме [8].

Розділ «Взаємодія громадян і держави в досягненні суспільного добробуту» має на меті сформувати в учнів цілісне уявлення про економіку як одну з ключових сфер життєдіяльності людини та суспільства. У процесі опанування матеріалу учні ознайомлюються з основами функціонування економічної системи, роллю держави в забезпеченні економічної стабільності, регулюванні ринку та формуванні умов для сталого розвитку. Значна увага приділяється усвідомленню економічних інтересів громадян, виявленню типових проблем, з якими стикаються учасники економічних відносин, а також розвитку вмінь захищати власні економічні права в межах правового поля. Такий підхід сприяє не лише формуванню економічної грамотності, а й вихованню активної, відповідальної особистості, здатної приймати зважені економічні рішення та брати участь у суспільному житті на засадах партнерства і взаємної відповідальності.

Згідно з навчальною програмою з громадянської освіти для 10 класу, важливе місце у формуванні економічної компетентності учнів посідає розділ 6: «Взаємодія громадян і держави в досягненні суспільного добробуту». Цей розділ спрямований на розвиток здатності школярів орієнтуватися в економічних

процесах, усвідомлювати взаємозв'язки між державною політикою, особистими рішеннями та рівнем суспільного добробуту.

Аналіз змісту підручників з громадянської освіти для 10 класу, зокрема видань під редакцією І. Д. Васильків [87] та П.В. Вербицької [88] свідчить про наявність змістовного викладу тем, що стосуються економічної складової громадянської освіти. У навчальних матеріалах представлено ключові економічні поняття, зокрема: основи економіки, функціонування ринку праці, підприємницька діяльність, засади фінансової грамотності. Таким чином, навчальні ресурси не лише сприяють засвоєнню теоретичних знань, а й формують у здобувачів освіти прикладні навички, необхідні для відповідальної економічної поведінки в демократичному суспільстві.

Щодо підручника І. Д. Васильків [87], то варто зазначити, що він поєднує теоретичні знання з практичними. Там є такі рубрики «Варто знати», «Мовою оригіналу», «Додаткова інформація», «Виконайте в команді» та «Поміркуйте разом». Всього підручник охоплює десять тем присвячених економічній грамотності.

Кожна з рубрик підручника виконує специфічну функцію у процесі формування економічної компетентності учнів, сприяючи комплексному засвоєнню навчального матеріалу. Зокрема, рубрика «Варто знати» забезпечує розширення змістового контексту основної теми уроку шляхом надання додаткової інформації, що поглиблює розуміння економічних явищ. Серед прикладів – відомості про рівень економічної свободи в різних країнах, принципи політичної економії на основі ідей Альфреда Маршалла, історичні факти, як-от наявність 167 податків у Римській імперії, а також правове трактування інституту власності.

Водночас рубрика «Виконайте в команді» не лише активізує дослідницьку та проєктну діяльність учнів, а й формує навички командної взаємодії та соціального партнерства. Завдання, передбачені в межах цієї рубрики, орієнтовані на практичне застосування економічних знань і сприяють розвитку критичного мислення, креативності та комунікативних умінь. Серед них –

оформлення «дерева цілей» економіки, побудова графіків відповідно до закону Енгеля, створення візуалізацій, зокрема «піраміди рис підприємця». Такий підхід дозволяє інтегрувати теоретичний матеріал із практичними навичками, що є важливим чинником формування економічно грамотного громадянина.

Варто звернути увагу на завдання, побудовані на основі життєвих ситуацій, які відіграють важливу роль у прикладному закріпленні економічних знань. Зокрема, йдеться про такі форми навчальної діяльності, як складання сімейного бюджету, аналіз прав споживача у конкретних ситуаціях, а також розробка базових бізнес-планів. Ці завдання інтегрують теоретичні положення економіки з повсякденними викликами, що підвищує їхню актуальність та сприяє перенесенню набутих знань у реальне життя.

Підручник П. В. Вербицької [88] також містить розділ 6, який складається з восьми тематичних блоків і підсумкового оцінювання, спрямованих на формування в учнів базових економічних знань і компетентностей. Структура розділу вирізняється чіткою організацією навчального процесу та наскрізною інтеграцією трьох ключових етапів вивчення кожної теми: «Досліджуємо», «Розуміємо» та «Діємо».

На етапі «Досліджуємо» учні отримують можливість ознайомитися з ринковими механізмами, джерелами доходів, формами корупції у повсякденному житті. У компоненті «Розуміємо» акцент зроблено на аналізі функцій економічних відносин та їх впливі на соціально-економічну структуру суспільства. Етап «Діємо» передбачає виконання практичних завдань, які стимулюють застосування набутих знань, зокрема аналіз економічних показників, обговорення наслідків ухилення від сплати податків тощо.

Окрему дидактичну цінність мають рубрики «Застосуйте набуті знання та досвід», що допомагає закріпити матеріал через практико-орієнтовану діяльність, а також «Громадянська реклама», яка виконує просвітницьку функцію, популяризуючи базові економічні поняття в доступній формі. Наприклад, гасло: «Економіка – це мистецтво задовольняти безмежні потреби за

допомогою обмежених ресурсів» підкреслює ключову ідею економічного мислення та акцентує увагу учнів на проблемі ефективного розподілу ресурсів.

Загалом обидва підручники відповідають навчальній програмі та реалізують завдання з формування економічної компетентності. Зміст підручників базується на поєднанні теорії з практикою, що сприяє розвитку аналітичного, критичного мислення, навчає орієнтуватися в економічному просторі, відповідально приймати рішення та діяти в суспільстві.

Отже, запровадження громадянської освіти, як окремого навчального предмета стало важливим кроком у формуванні свідомого, відповідального та активного громадянина, якому притаманні демократична громадська культура, усвідомлення цінності свободи, прав людини, відповідальності, готовності брати активну участь у громадському житті. У змісті громадянської освіти поєдналися ключові компетентності, зокрема й економічна, що дозволить учням краще розуміти соціально-економічні процеси, виробити вміння приймати фінансові рішення, оцінювати взаємозв'язок між економікою та іншими сферами суспільного життя. Завдяки цьому формується здатність свідомо брати участь в економічному житті своєї країни та громади. Аналіз підручників з громадянської освіти для 10 класу під редакцією І. Д. Василькова та П. В. Вербицької демонструє їхню комплексність і системність у підході до формування економічної компетентності учнів. Обидва підручники орієнтовані на інтеграцію теоретичних знань із практичними навичками через різноманітні рубрики та завдання, що активізують дослідницьку діяльність, сприяють розвитку критичного мислення та відповідального ставлення до економічних процесів.

РОЗДІЛ 2.

ФОНД СЕРГІЯ ПРИТУЛИ ЯК ПРИКЛАД ГРОМАДСЬКОЇ І ЕКОНОМІЧНОЇ ІНІЦІАТИВИ

2.1. Історія створення та основні напрями діяльності Фонду.

З давніх пір в українського народу є традиція – об'єднуватися, для досягнення спільної мети. Від початку незалежності, можна виділи три одні із найбільших підйомів і активізацій волонтерського руху в Україні. Перший відбувся в 2013 – 2014 рр. під час Революції Гідності, коли громадяни активно долучилися до підтримки протестувальників, надавали гуманітарну допомогу, організовували медичні та інформаційні штаби. Цей період став точкою консолідації суспільства, що продемонструвало здатність українців до солідарності й колективних дій заради захисту демократичних цінностей і національних інтересів. Згодом продовжився з початком збройного конфлікту на сході України. У цей період волонтерство набуло масового характеру: тисячі громадян долучилися до підтримки військових, забезпечуючи їх необхідними засобами, харчуванням, медикаментами та технікою. Волонтерські організації стали важливою ланкою у системі національної безпеки, координуючи зусилля з допомоги армії і цивільному населенню, постраждалому від бойових дій. Цей період характеризувався високою мобілізацією громадянського суспільства, що сприяло формуванню нових моделей соціальної відповідальності та солідарності.

Вдруге масова активізація волонтерського руху відбулася у 2020 році, коли українці об'єдналися для підтримки медиків у боротьбі з пандемією COVID-19. У цей період волонтери активно займалися закупівлею апаратів штучної вентиляції легень, медикаментів та іншого необхідного медичного обладнання для порятунку життя пацієнтів. Цей досвід значно посилив соціальну солідарність та продемонстрував важливість швидкої організації громадських ініціатив у кризових умовах.

У 2022 році, втретє, український народ знову продемонстрував високу здатність до об'єднання в умовах повномасштабного вторгнення Російської Федерації. Тисячі громадян долучилися до виготовлення амуніції, плетіння маскувальних сіток, створення окопних свічок, а також ініціювали відкриття великих благодійних фондів, які закуповували все необхідне для підтримки захисників країни. Саме в умовах війни громадяни України, благодійні та волонтерські організації проявили високу мобілізаційну спроможність та консолідацію, взявши на себе відповідальність за вирішення найгостріших гуманітарних і соціальних проблем [65, с. 29].

У працях А. В. Дацюка наголошується на значущості волонтерських організацій у контексті сучасних воєнних конфліктів. Автор підкреслює, що на початковому етапі війни одна з найважливіших ролей у збройному протистоянні Російській Федерації належала волонтерському руху та добровольчим батальйонам [52, с. 103].

Д.О. Трофімов у своїх дослідженнях розглядає український волонтерський рух як невід'ємну складову громадянського суспільства, яка виступає активним чинником у спротиві збройній агресії та подоланні її соціально-економічних наслідків [63, с.674]. Аналізуючи феномен волонтерства, Д. Харук акцентує, що українське волонтерство є виразом національної єдності та солідарності у складних історичних обставинах [104, с.121].

Вітчизняні науковці Л. М. Пилипенко та Н. М. Позняковська зазначають, що масштаби поширення волонтерського руху в Україні під час військових дій є безпрецедентними та відображають високий рівень громадської самоорганізації [69, с.125].

Дослідник Слюсар Є. І. зазначає, що в період війни волонтерський рух в Україні став надзвичайно значущим, перетворившись на ключову складову системи національної безпеки та суспільної стійкості. Волонтери відіграють важливу роль у підтримці Збройних Сил України та наданні допомоги мирному населенню, що постраждало внаслідок воєнних дій [79, с. 202].

У сучасних умовах, коли в Україні триває війна за збереження не лише державності, а й національної ідентичності, волонтерська діяльність набуває особливої важливості. Постає нагальна потреба у системній підтримці як українських захисників, так і цивільного населення, постраждалого внаслідок бойових дій. Волонтерський рух в Україні не лише залишається актуальним, а й вимагає комплексного розвитку та координації.

Обсяги волонтерської діяльності значно розширилися – від забезпечення одягом, продуктами харчування та медикаментами до зборів коштів на придбання спеціалізованої військової техніки, автомобілів, супутників і партій FPV дронів. Окрім безпосередньої гуманітарної допомоги, волонтерство виконує важливу соціальну функцію, сприяючи активізації громадянського суспільства, підвищенню соціальної відповідальності та приверненню уваги до актуальних соціально-економічних проблем. Зокрема, волонтерські ініціативи допомагають вирішувати нагальні потреби соціально вразливих верств населення, що є критично важливим у кризових умовах [98, с. 11].

Закон України «Про волонтерську діяльність» 2011 р. встановлює правові, організаційні та соціальні основи волонтерської діяльності в Україні. Він визначає поняття волонтера, основні принципи та форми волонтерської діяльності, права і обов'язки волонтерів і організацій, що їх залучають. Закон спрямований на забезпечення сприятливих умов для розвитку добровільної безоплатної допомоги, стимулювання участі громадян у вирішенні соціальних, культурних, екологічних та інших суспільних проблем. Документ також регламентує механізми взаємодії волонтерів із державними органами, а також захист прав волонтерів, що є важливим чинником підтримки та розвитку волонтерського руху в Україні [13].

Варто відзначити, що держава докладаеть значних зусиль для підтримки та розвитку волонтерського руху в Україні. З огляду на виклики, спричинені повномасштабним вторгненням, Верховна Рада України приймає законодавчі ініціативи, спрямовані на створення додаткових гарантій, соціальних і правових механізмів підтримки волонтерів. Це включає спрощення процедур залучення

добровольців, захист їхніх прав і безпеки, а також стимулювання громадянської активності через впровадження пільг і ресурсної підтримки. Така державна політика сприяє не лише консолідації суспільства в кризових умовах, але й забезпечує сталий розвиток волонтерського руху як важливої складової національної безпеки і соціальної згуртованості [65, с. 33].

Під час колективного засідання Верховної Ради України 15 серпня 2022 року було погоджено низку законопроектів, спрямованих на підтримку та розвиток волонтерської діяльності в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України. Зокрема, законопроект № 7363 «Про внесення змін до Закону України «Про волонтерську діяльність» має на меті удосконалення правового регулювання волонтерства, забезпечення додаткових гарантій і спрощення процедур для волонтерів. Одночасно, законопроект № 7364 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності та діяльності неприбуткових установ та організацій» покликаний створити податкові стимули та покращити фінансові умови діяльності громадських організацій, що активно працюють у сфері волонтерства. Реалізація цих законодавчих ініціатив сприятиме ефективнішій мобілізації ресурсів та зміцненню соціальної підтримки в умовах воєнного часу [13].

Постанови Верховної Ради України сприяють розвитку волонтерського руху шляхом розширення напрямків волонтерської діяльності в умовах воєнних дій. Зокрема, вони передбачають удосконалення та доповнення окремих положень Закону України «Про волонтерську діяльність» з урахуванням викликів, спричинених широкомасштабною війною Російської Федерації проти України. Такий підхід дозволяє створити більш гнучкі та ефективні правові механізми для залучення добровольців, оптимізувати організацію допомоги та посилити соціальну підтримку постраждалих верств населення в кризовий період [65, с. 30].

Тлумачення французького слова *volontaire* («волонтер») бере початок від латинського *voluntaries* («добровільний»). В загальновідомому понятті волонтер

– це людина, яка допомагає безкоштовно та добровільно особам, які потребують цього, наприклад, особливої підтримки або соціального захисту.

За визначенням А. О. Лазаревої, волонтерство – це добровільна суспільно корисна діяльність, що здійснюється без очікування матеріальної винагороди, з метою підтримки суспільства або конкретних соціальних груп. Цей феномен має важливе соціальне значення, оскільки стимулює розвиток соціальної відповідальності, солідарності та активної громадянської позиції в умовах кризи [63, с. 676].

У дослідженні І. О. Макарова, виокремлюються головні ознаки волонтерства такі, як добровільність, безкоштовність, жертівність, громадську та соціальну спрямованість, яка є значущою для підтримки громадських інтересів та гарантування злагодженого розвитку суспільства [98, с. 35].

Стаття Вільсона Джона, опублікована в 1990 році, є обмірковуванням досліджень у сфері волонтерства, що вивчає різні аспекти та теоретичні підходи до аналізу волонтерської діяльності. Автор розглядає волонтерство, як одну з форм громадянської активності, що охоплює не тільки соціальні чи економічні мотивації, а також моральні і етичні аспекти. Одна з ключових тем дослідження цієї статті є мотивація волонтерів. Автор аналізує різноманітні мотиваційні чинники, що спонукають індивідів до волонтерської діяльності. Зокрема, виокремлюються альтруїстичні мотиви, які пов'язані з бажанням безкорисливо допомагати іншим, а також прагнення особистісного розвитку через набуття нових знань, навичок і соціального досвіду. Крім того, у статті наголошується на значущості впливу соціальних умов та інституційного середовища, які формують сприятливі умови для залучення до волонтерства. Особливу роль відіграють культурні традиції, економічна ситуація, рівень довіри в суспільстві, а також політичні та соціальні інститути, які можуть як стимулювати, так і стримувати активність волонтерів. Такий комплексний підхід дозволяє більш глибоко зрозуміти причини волонтерської активності в різних соціальних контекстах [98, с. 25–26].

З упевненістю можна сказати, що волонтерство об'єднало суспільство. Саме волонтерський рух допомагає формувати активне громадянське суспільство за допомогою: підвищення рівня громадянської підсвідомості – люди розуміють свою місію у допомозі суспільству та державі; становлення соціальних цінностей – співдружності, солідарності, патріотизму; розвиток самостійних організацій – створення місцевих ініціатив, координаційних та громадських центрів [98, с. 65].

Одним із ключових факторів ефективності благодійної діяльності є репутація організації, на що наголошує науковець Н.В. Українець. У публікації на сайті Українського форуму благодійників підкреслюється, що в Україні репутація виступає фундаментом для формування довіри суспільства до благодійних інституцій. Як зазначають експерти форуму, саме довіра є рушійною силою лояльності громадян та становлення культури благодійності в суспільстві. Високий рівень суспільної довіри проявляється через активну волонтерську діяльність, пожертви та позитивну оцінку роботи благодійних фондів. Завдяки цій довірі та бездоганній репутації організацій вдається мобілізувати значні фінансові ресурси для підтримки соціально вразливих категорій населення, зокрема дітей, військових та людей похилого віку. Водночас, зібрані кошти несуть із собою не лише матеріальну допомогу, а й відповідальність перед суспільством за раціональне та прозоре використання цих ресурсів, що є ключовим аспектом підтримки довіри і подальшого розвитку благодійності [101, с. 7–8].

Благодійні фонди в Україні часто виникають за ініціативою публічних осіб, а довіра до них значною мірою формується завдяки особистому бренду керівника та ефективній публічній комунікації.

В Україні діє низка відомих благодійних фондів, заснованих публічними особами, які активно підтримують різні соціальні та військові ініціативи. Серед них – фонд Володимира Зеленського «Заради дітей», спрямований на підтримку дітей з особливими потребами; фонд Тіни Кароль, націлений на допомогу

дитячим онкологічним відділенням лікарень в Україні; фонд Олександра Усика «Народний герой», орієнтований на допомогу військовим;

Яскравим прикладом у сфері української благодійності є Фонд Сергія Притули, який здобув високу довіру суспільства та залучає значні пожертви для реалізації масштабних проєктів. Успіх фонду значною мірою базується на репутації самого Сергія Притули – відомого громадського діяча та волонтера, який активно організовує волонтерську діяльність з 2014 року. Його особистий авторитет і довіра серед військових та громадськості сприяють ефективній мобілізації ресурсів і підтримці благодійних ініціатив.

Крім того, бренд Сергія Притули виступає потужним комунікаційним інструментом, що забезпечує прозорість діяльності фонду та підвищує рівень довіри донорів і партнерів. Це є важливим фактором у контексті української волонтерської традиції, де особиста відповідальність і публічність лідера грають ключову роль у формуванні позитивного іміджу організації. Завдяки цьому, Фонд Сергія Притули став одним із найвпливовіших прикладів як персональний бренд може сприяти розвитку громадянського суспільства, залученню фінансових ресурсів та підвищенню економічної компетентності громадян через практичні волонтерські проєкти [101, с. 22].

Свою волонтерську діяльність Сергій Притула почав ще з часів Майдану – Революції Гідності допомагаючи активістам спершу транспортом, які їхали до Києва з інших міст України, а в активній фазі, у розпал протестів, коли ситуація на Майдані стала критичною, Притула почав закуповувати та передавати бронежилети, засоби захисту та інше спорядження для мітингувальників [35].

Від початку російсько-української війни Сергій Притула збирав в холі Нового каналу речі – одяг, продукти та інших потрібних товарів для допомоги учасникам ООС. На грошові пожертви він забезпечував військових автомобілями, ліками, безпілотниками, приладами нічного бачення та іншими військовими оптиками. Частину грошей, зароблених виступами, Сергій Притула теж витрачає на допомогу армії. В Тернополі утримує реабілітаційний центр для

постраждалих від війни. З 2014 року Сергій Притула як приватна особа, зробив значний внесок у волонтерську діяльність на підтримку української армії [30].

У 2020 році він разом із командою заснував благодійний фонд, який спочатку був орієнтований на підтримку медиків, осіб з інвалідністю, а також розвиток освітніх та інклюзивних проєктів. Від свого заснування фонд зосереджувався на немілітарних ініціативах, проте з лютого 2022 року, у зв'язку з повномасштабним вторгненням, його діяльність істотно змінилася. Фонд почав активно підтримувати військових, забезпечуючи їх необхідним спорядженням, а також допомагати постраждалим цивільним. [98, с.71]

Як підкреслює Сергій Притула, «ми – це тил, що підтримує фронт», що відображає ключову роль фонду у злагодженій роботі задля зміцнення обороноздатності країни та соціальної підтримки населення в умовах війни [19].

Фонд був заснований як відповідь на ті соціальні потреби, що з'явилися внаслідок військових дій на сході України та подальшого повномасштабного вторгнення, зазначає дослідниця Т. М. Кобрин. Основним завдання Фонду Сергія Притули є комплексна підтримка української армії, приміром закупівля потрібного спорядження, медичні приладдя та амуніції. Варто відзначити, що Фонд активно бере участь в гуманітарних проєктах направлених на допомогу населенню, які постраждалих внаслідок військових дій [96, с. 22].

Основною метою діяльності Фонду Сергія Притули є благодійна діяльність у сферах визначених Статутом. Галузями благодійної діяльності Фонду є: сприяння обороноздатності та готовності країни до надзвичайних ситуацій і воєнних дій; захист мирного населення; допомога під час природних і техногенних катастроф, а також ліквідація їхніх наслідків; підтримка постраждалих від катастроф, збройних конфліктів і осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах; забезпечення соціального захисту, надання послуг і боротьба з бідністю; доступне медичне обслуговування; дотримання прав людини і громадянина; впровадження державних, регіональних, місцевих і міжнародних програм для покращення соціально-економічної ситуації; стимулювання економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності

України; розвиток адміністративно-територіальних громад; збереження культурної спадщини; підтримка освіти, науки, наукових досліджень і методів; розвиток спорту та фізичної культури; опіка, охорона довкілля, захист тварин і міжнародна співпраця [11].

Ключові напрямки діяльності Фонду Сергія Притули:

Збір коштів та запасів. Фонд активно організовує численні благодійні акції та кампанії зі збору фінансів, використовуючи широке медійне охоплення та популярність Сергія Притули для залучення максимальної кількості донорів. Це дозволяє оперативно реагувати на термінові потреби Збройних Сил України, забезпечуючи необхідне фінансування у найкоротші строки.

Постачання військового спорядження. Одним із головних досягнень фонду є закупівля та передача армії високотехнологічного обладнання, зокрема розвідувальних безпілотників (дронів), медичного обладнання та інших необхідних засобів, що значно підвищують ефективність і безпеку військових операцій.

Прозорість та відповідальність. Фонд приділяє особливу увагу відкритості своєї діяльності, регулярно публікуючи детальні фінансові звіти про отримані пожертви та їх цільове використання. Така політика сприяє формуванню високого рівня довіри серед донорів і громадськості, що є ключовим фактором у підтримці сталого волонтерського руху.

Гуманітарна підтримка цивільного населення. Окрім військової допомоги, фонд активно реалізує гуманітарні проєкти, спрямовані на підтримку мирного населення, яке постраждало від бойових дій, забезпечуючи їх медикаментами, продуктами харчування, одягом та іншими необхідними ресурсами.

Міжнародна співпраця та залучення ресурсів. Фонд налагоджує партнерські зв'язки з міжнародними організаціями та благодійними фондами, що дозволяє розширити спектр наданої допомоги, залучати додаткові ресурси і підвищувати ефективність реагування на нагальні потреби як військових, так і цивільних.

Фонд Сергія Притули не лише надає системну допомогу військовим, але й виконує важливу соціальну функцію – гуртує суспільство навколо підтримки оборонних зусиль країни. Через свої проєкти та ініціативи фонд сприяє формуванню у громадян почуття патріотизму, відповідальності та активної громадянської позиції, що є надзвичайно важливим фактором консолідації нації в умовах війни [96, с. 22–23].

Варто відзначити, що Фонд активно працює разом з Міністерством оборони України, для узгодження своїх зусиль на підтримку військових України. Дана співпраця має на меті не лише закупівлю та постачання обладнання, а також стратегічне планування використання ресурсів.

Важливою складовою цієї співпраці є узгодження пріоритетів у розподілі ресурсів, що забезпечує максимальну ефективність та своєчасність надання допомоги з боку Фонду. Міністерство оборони України та Фонд Сергія Притули спільно визначають найнагальніші потреби військових, включно з медичним обладнанням, безпілотними літальними апаратами (дронами), бронежилетами та засобами зв'язку, що дозволяє оперативно реагувати на виклики фронту та підвищувати боєздатність Збройних Сил [96, с. 23–24].

«Міцна сторона фонду Сергія Притули – оперативність», – стверджує Влад Сорд (позивний Змій) із другого мотоциклетного батальйону 93 ОМБр. З тверджень захисника, від початку повномасштабного вторгнення щойно створений батальйон був зовсім «голий». «Коли ми виїжджали на Ізюмщину, в нас було тільки те, що зібрали фонд Притули, «Повернись живим» та Євген Лір, – ділиться Змій. – Все, що є у батальйонна по зв'язку та техніці, забезпечили волонтери» [25].

Важливо сказати про те, що команда фонду та волонтерів налічує понад 200 людей, які щодня працюють, щоб кожна гривня перетворилася на цінну допомогу Україні. У кожного з них своя місія в складі команди: це волонтери уже з набутими навичками, громадські діячі, а також фахівці у різних галузях. Оперативні центри розташовані в різних куточках України: центральний –

розташований у Києві, мілітарні – в Дніпрі і Краматорську, а гуманітарні хаби – в Миколаєві і Львові [19].

Окрім того, задля більшої ефективності під час перевезення та тривалого зберігання вантажу, було започатковано цілих чотири логістичні центри не лише окремих регіонах України, але й у польському місті, а саме – Перемишлі [103, с. 35].

Першим керівником Фонду була Ганна Гвоздяр [95 с. 18], наступним керівником став Андрій Шулов, який приєднався до фонду волонтером наприкінці березня 2022 року. Спочатку він допомагав організовувати роботу складу на Подолі, а згодом очолив операційно-логістичний відділ, відповідаючи за налаштування роботи мілітарного напрямку. Андрій Шулов курирував оперативну логістику та оптимізував взаємодію між Київським та Дніпровськими хабами, що забезпечувало ефективне постачання військового спорядження.

«Кожен повинен бути залученим до захисту Батьківщини. Ти або у війську, або допомагаєш військовим перемогти ворога. Це моя мотивація.», – говорить директор фонду Андрій Шулов [17].

«У нас два основних пріоритети: вбити максимум ворогів та вберегти максимум життів наших захисників», – розповідає Роман Сініцин, керівник військового напрямку Благодійного Фонду Притули [25]. Фонд зосереджується на безпілотника, оптиці, засобах зв'язку і тактичній медицині. Плани щодо закупівель поновлюються щотижня.

Саме із таким гаслом – «Непереможні, коли об'єднані» – Благодійний фонд Сергія Притули продовжує кожного дня працювати, щоб прогнати окупантів з України [36].

Також триває розширення Благодійного фонду. У 2024 році в Сполучених Штатах Америки розпочав роботу Prytula Foundation U.S.A. Рішення про реєстрацію фонду в США було пов'язане з необхідністю розширювати роботу та залучати підтримку для України з усього світу.

Варто зазначити, що у 2024 році від іноземних донорів на рахунки Благодійного фонду Сергія Притули в Україні надійшло \$2 500 000 для гуманітарних проєктів підтримки українських громад (станом на початок серпня 2024 року)

«Створення Prytula Foundation U.S.A. – це можливість отримувати більше донатів із Північної Америки. Сполучені Штати Америки на даний час – на третьому місці за акумуляцією донатів кожного місяця у наш фонд. Нам потрібно було розв'язати питання поглиблення співпраці з американськими донорами у спосіб, який є для них зручним і комфортним», – розповів Сергій Притула, засновник фонду.

На даний час фонд, який працює в США, збирає кошти для реалізації таких проєктів, як навчання тактичній медицині, гуманітарного розмінування, реконструкції шкільних укриттів та охорони здоров'я на територіях, які постраждали від війни [19].

Отже, сьогодні волонтерство досягло високого рівня розвитку та є досить ефективним способом прояву громадянського суспільства. Важливо зазначити, що волонтерський рух в Україні формувався під впливом різноманітних історичних подій та обставин, які в свою чергу, сприяли об'єднанню та створенню дієвих структури громадських і благодійних організацій.

Яскравим прикладом такої благодійної організації є Фонд Сергія Притули, який виник як відповідь в умовах збройної агресії російської федерації. З ініціативності одного волонтера – Сергія Притули фонд трансформувався у масштабну благодійну організацію з чіткими напрямками та визначеними завданнями роботи. Серед основних завдань Фонду – збір коштів та ресурсів на допомогу ЗСУ, постачання військового спорядження, гуманітарна допомога та міжнародна співпраця.

Саме завдяки згуртованості нашого суспільства та активній і прозорій діяльності волонтерів, фонд став одним із прикладів національного супротиву та небайдужості. Цей приклад показує, настільки важливим може бути роль волонтера в підтримці армії та збереження людської гідності в умовах війни.

2.2. Механізми збору коштів і управління ресурсами в умовах війни.

Від початку повномасштабного вторгнення колишній телеведучий Сергій Притула є один із найпопулярніших волонтерів країни. Решту благодійні організації не можуть похвалитися практично космічною швидкістю закриття зборів, яку показує Фонд Сергія Притули [22].

За підрахунками американського ділового журналу Forbes, у червні 2022 року фонд Притули був лідером за зборами серед найбільших фондів. Фонд за 2024 рік зібрав 2,1 млрд грн [25]. За три роки повномасштабного вторгнення фонд зібрав 8,5 млрд грн [37] (Додаток А).

Джерелами фінансування Фонду Сергія Притули є:

- Благодійні внески засновників та учасників;
- Добродійні пожертви, цільова та нецільова добродійність, благодійні гранти, благодійні сервітути, доходи та дивіденди від керування благодійними ендавментами;
- Надходження від проведення благодійних акцій, добродійних масових заходів та концертів, лекцій, виставок, спортивних заходів, благодійних лотерей і аукціонів;
- Благодійна, гуманітарна та технічна безповоротна допомога, яка надходить згідно до міжнародних договорів;
- Надходження від меценатської діяльності;
- Доплати з державних чи місцевих бюджетів та державних цільових фондів [32];

100% коштів, які перераховують фонду на підтримку війська та Сил Оборони зі 100 % гарантією йдуть за призначенням. Команда фонду не забирає жодного відсотка з благодійних внесків на допомогу армії чи гуманітарну допомогу цивільним.

Заробітні плати команди та інші операційні потреби покривають завдяки окремим партнерствам з компаніями, які роблять прямі внески на інституційну

підтримку фонду, окремим грантам, або ж прямим благодійним внескам на рахунок операційної діяльності фонду [19].

На початку повномасштабного вторгнення у березні 2022 року від імені свого фонду Сергій Притула повідомив про збір коштів на купівлю безпілотної літачки. Потрібні 10 мільйонів гривень були зібрані за 3,5 годин. Всього у період, починаючи від 24 лютого до 19 травня 2022 р., Фонд Сергія Притули зумів зібрати на потреби військових України 700 мільйонів гривень.

Керівники Фонду у одному з інтерв'ю зазначали, що утримувати стабільний потік донатів під час тривалої війни дуже складно. Саме тому команда почала впроваджувати креативні методи збору коштів. «Ми намагаємося забезпечити постійний потік донатів, навіть розважаючи людей аукціонами, але мета завжди одна – це допомога військовим і перемога», – підкреслювали вони. У неформальній розмові з журналістом Сергій Притула жартував, що фонд незабаром може перетворитися не просто на аукціонний дім, а на справжній торговельний центр, який усе розпродас задля підтримки захисників [36].

В травні 2022 року Сергій Притула разом з гуртом «Kalush Orchestra» на аукціоні організували продаж мікрофону, з яким гурт одержав за перемогу на Євробаченні-2022. Суму за даний мікрофон склала 900 тисяч доларів (це близько 33 мільйони гривень). Варто відзначити і соліста групи Олега Псюка, котрий розіграв свою рожеву панамку, так зуміли зібрати ще 11 мільйонів гривень. Разом сума становила, понад 44 мільйони гривень, кошти були витрачені на комплекс безпілотної літачки PD-2 для Збройних Сил України [27] (Додаток Б).

Аукціонний дім «Дукати» разом з Фондом Сергія Притули 8 червня 2022 року провели аукціон з продажу десятих картин сучасних вітчизняних художників за мотивами російсько-української війни. Було зазначено, що 100% зібрані кошти будуть перераховані на рахунки Фонду Сергія Притули для закупівлі 50 БПЛА «Валькірія» українського виробника [24] (Додаток В). Пізніше українська художниця Олена Грозовська на своїй сторінці в Facebook поділилася з шанувальниками, що картини зібрали близько на три мільйони гривень [19].

Один з найпопулярніших зборів разом з блогером Ігор Лаченков було проведено на закупівлю трьох безпілотників «Bayraktar TB2». Даний проект отримав назву «Народний Байрактар». Варто відзначити, що згідно задумів команди, протягом тижня повинно було зібрано 500 мільйонів гривень, але разом український народ спільними зусиллями зібрав 600 мільйонів гривень за три дні. За дану суму можна було б купити чотири літальні апарати. Після оголошення по завершенню збору виробник безпілотників «Baykar Makina» турецька компанія оголосила, що наддасть Україні чотири одиниці безкоштовно [33] (Додаток Г) .

Серед компаній, які долучилися до проекту «Народний Байрактар», – Нова Пошта, Видавництво «АБАБАГАЛАМАГА», Медична лабораторія «Діла», Solidgate, Prom.ua, ROZETKA, Concert UA, LOGITY, COMFY, VOPLIS, Uklon, Grand Trans Company, платіжні системи IBOX, FLYTechnology, гурт СКАЙ та багато інших. Допомагає Фонду й дніпровський блогер, який є автором каналу «Лачен пише», Ігор Лаченков. Щодо медійних зірок, які долучилися до проекту варто відзначити Святослава Вакарчука, Олександра Педана, Олександра Зінченко. Українці влаштовували різноманітні акції для збору коштів. Наприклад, в Луцьку учні 5 класу продавали черешню; жителі Івано-Франківська організували ярмарки, де продавали власноруч приготовлені тістечка, печиво, лимонад; учні школи з Київщини зібрали близько 500 кілограм макулатури та здали її; школярка з Львівщини намалювала близько 50 картин та заробила кілька тисяч, які передала до Фонду. Донатів було від 80 копійок до 80 тис доларів [19].

«3 дні, 600 000 000, 4 Байрактари!!!!!! Я щиро дякую усім хто долучився до проекту «Народний Байрактар»! Це справді проект, який об'єднав всіх незалежно від віку, гендеру чи віросповідання», – саме так прокоментував цю подію Сергій Притула в своєму телеграм-каналі [31].

«Ця історія не про Байрактари, а про об'єднання, – наголошує Сініцин. – Не знаю жодної людини, яка не закинула, хоча б 100 гривень». Притула намагався об'єднати всіх навколо цієї справи. «Мені було важливо, щоб чоловік, який сидить вдома та бачить в новинах як «Байрактар» руйнує черговий російський катер, шторхнув жінку, дитину, онуку і сказав: «То ми вгасили», – каже волонтер.

Донати, які Фонд отримав на закупівлю безпілотників Bayraktar, пішли на купівлю супутника і доступу до бази даних компанії ICEYE – про це повідомив Сергій Притула, який ухвалив це рішення спільно з Міністром оборони, 18 серпня [25].

«Українці, ви космос. Ми купили супутник. Але це не просто супутник – він дає нам доступ до бази даних супутникових знімків сузір'я супутників компанії ICEYE, і цей доступ ми купили більш ніж на рік наперед. Відсьогодні наша армія буде максимально швидко отримувати супутникові знімки високої якості, які допоможуть нам із оперативним плануванням операцій. Бавовни буде багато», – пообіцяв Сергій Притула [29] (Додаток Д) .

Фонду Сергія Притули вдається зібрати сотні мільйони гривень за короткий проміжок часу для закупівлі зброї українським захисникам. Сам волонтер роз'яснює тим, що кожен масштабний збір завчасно обмірковується та планується до деталей зі всією командою. Сергій Притула наголошує, один з чинників швидкого збору коштів, це масштабний, але зрозумілий пересічному українцеві проєкт [22].

За словами Сергія Притули, ініціювання збору коштів на придбання засобів зв'язку є значно складнішим завданням порівняно зі збором на відомі бойові системи, такі як «Байрактар».

«Якби ми оголосили збір на 300 мільйонів гривень для закупівлі засобів зв'язку, це було б непросто. Адже потрібно тривалий час пояснювати пересічному споживачеві контенту, чому зв'язок є критично важливим компонентом сучасної війни. Натомість, коли йдеться про збір на «Байрактари», ми маємо справу з впізнаваним брендом, добре знайомим широкій аудиторії. У такому випадку спрацьовує ланцюгова реакція – ми розробляємо методологію та комунікаційну стратегію перед виходом до публіки», – зазначає Притула.

«Спочатку є ідея. Далі сідаємо, розбираємо: чи можемо ми з цим планом дій потрапити в національний марафон, щоб залучити телеаудиторію. Можемо? Тоді цю сторону закриваю я як людина, яка це просуватиме. Далі йдуть

соцмережі. Після цього дивимося, чи всі аудиторії покриваємо, думаємо, з ким скооперуватися», – розповідає волонтер.

У контексті публічної комунікації та піар-стратегії Благодійний фонд Сергія Притули вирізняється серед інших подібних організацій своєю високою ефективністю. Фонд приділяє значну увагу реалізації масштабних інформаційних кампаній, супроводжуючи збори коштів ретельно продуманою медійною підтримкою. Важливою складовою діяльності є системна звітність, що регулярно публікується як на офіційному вебсайті організації, так і на її сторінках у соціальних мережах. Діджитал-напрямок у фонді опікується команда з приблизно десяти фахівців, що забезпечує високий рівень професійного представлення та взаємодії з аудиторією [22].

Після одного із найбільших ракетних обстрілів 10 жовтня 2022 року Сергій Притула та український громадський активіст Сергій Стерненко оголосили збір «На помсту», за яким закупили 142 дрони-камікадзе трьох типів (дальністю 30, 200, та 800 км.) [19]. У межах збору «На помсту» волонтери планували зібрати 100 млн гривень, але за один день їм надіслали утричі більше, а саме 352 млн. На залишок після купівлі дронів, Фонд Сергія Притули докупив черговий комплекс БПЛА «Валькірія» [23] (Додаток Е) .

Ще один масштабний збір Фонд Сергія Притули оголосив у листопаді – 200 мільйонів гривень на 50 британських гусеничних бронетранспортерів FV103 Spartan. Волонтер пояснив, що гусенична техніка є украй потрібна в умовах дощу, снігу колісна техніка є недієва. За півтори доби люди задонатили 236 мільйонів гривень. В наслідок цьому вдалося купити 101 одиницю техніки: машини для медичної евакуації, ремонту, евакуації техніки та бронетранспортери [19] (Додаток Ж) .

У серпні 2024 року українська спортсменка Ольга Харлан подарувала Фонду Сергія Притули шаблю, якою завдала переможного уколу в фінальному поєдинку з фехтування на Олімпійських Іграх в Парижі. Чемпіонська шабля була продана на аукціоні за 10 мільйонів гривень, виручені кошти витратили на закупівлю українському війську 16 турелей «Шабля». Засновник Фонду Сергій

Притула назвав спортсменку легендою України та зазначив, що вона має бути прикладом для багатьох [34] (Додаток 3) .

Значну увагу в діяльності Благодійного фонду Сергія Притули привертає активна участь дітей та молоді в ініціативах зі збору коштів на підтримку Збройних Сил України. Ці приклади демонструють глибоку національну свідомість, солідарність та емпатію з боку наймолодших представників суспільства.

Так, 12 липня 2020 року до Фонду завітала десятирічна чемпіонка світу з шахів Валерія Єжова, яка передала 21 тисячу гривень, зібраних під час вуличних партій у шашки. Умови були прості: у разі поразки суперник сплачував внесок, який дівчинка направляла на підтримку українських військових. (Додаток II)

У селищі Бородянка діти щоденно організовують збір коштів для Фонду, вже передавши понад 110 тисяч гривень. Юрій Напора, восьмирічний мешканець Львівщини, зібрав понад мільйон гривень, виконуючи патріотичні, повстанські та ліричні пісні для перехожих.

Федір, онук в'язня нацистських концтаборів Ігоря Малицького, передав 26 тисяч гривень зі спадку свого дідуся на підтримку армії.

Діти з дитячого будинку у Харкові, евакуйовані до Нідерландів, займаються виготовленням хендмейд виробів, а отримані кошти переказують до Фонду Сергія Притули.

Сергій і Давид із Луцька продають черешні з дідусявого саду, а школярі ОЗЗСО-ліцею села Козьова організували благодійний ярмарок, у межах якого зібрали 123 тисячі гривень для Збройних Сил України.

Ці історії, оприлюднені Сергієм Притулою у його публікаціях у соціальних мережах [18], є яскравим свідченням того, що участь у національному спротиві виходить далеко за межі політичної чи військової активності, охоплюючи широкі прошарки громадянського суспільства, включаючи навіть наймолодших його представників.

Благодійний фонд Сергія Притули здійснює свою діяльність у тісній координації з командуванням Збройних Сил України, безпосередньо взаємодіючи

з командирами військових формувань. Комунікація відбувається як на рівні бригад, так і на рівні рот та батальйонів. Основний принцип діяльності фонду – оперативне реагування на запити, які надходять безпосередньо від військових підрозділів.

Пріоритетні напрямки фінансування Фонду:

1. Засоби спостереження і розвідки (тепловізори, прилади нічного бачення, квадрокоптери, приціли);
2. Системи коригування артилерії;
3. Мобільність підрозділів («пекельні тачки»);
4. Бронежилети і каски;
5. Тактична медицина (турнікети, кровоспинні, оклюзійні наліпки, декомпресійні голки) [102, с. 49–50].

Пріоритетом у розподілі ресурсів залишається підтримка бойових частин, що виконують завдання на передовій або перебувають у зонах активних бойових дій. Відповідно до наявних можливостей, фонд насамперед спрямовує допомогу тим формуванням, які несуть найбільше навантаження на фронті. Для отримання допомоги від фонду командири повинні оформити офіційний запит від підрозділу з переліком потреб (обов'язково з підписом та печаткою командира військової частини) та зробити його скан/фото. Тоді заповнити відповідну форму запиту, що дозволяє систематизувати потреби та забезпечити прозору процедуру розподілу допомоги (<https://spcf.erp.co.ua/>) (Додаток К) [19].

Такий підхід сприяє ефективному використанню наданих ресурсів і забезпечує цільове спрямування підтримки згідно з актуальними потребами фронту.

Одним із ключових механізмів інформування громадськості та залучення фінансової підтримки для потреб українських військових у діяльності Благодійного фонду Сергія Притули є цілеспрямоване використання соціальних мереж. Фонд активно застосовує можливості цифрової комунікації, формуючи стратегічний напрям SMM (Social Media Marketing), за який відповідає команда досвідчених фахівців. Кожен із них займається створенням контенту,

адаптованого під специфіку конкретної платформи – Instagram, Facebook, Twitter тощо.

Особливістю комунікації Фонду в соціальних мережах є високий рівень інформативності, структурованості та емоційної чутливості. Наприклад, Instagram-сторінка (Додаток Л) організації вирізняється чіткою тональністю повідомлень, використанням звертання на «Ви» та послідовним дотриманням стилю взаємоповаги й щирої вдячності. Важливий акцент робиться на тому, що діяльність Фонду була б неможливою без підтримки підписників, що підкреслює їхню значущу роль у спільній справі.

У публікаціях регулярно подаються звіти про витрачені кошти, оголошення актуальних зборів, висловлення подяки донорам, а також історії з фронту, які персоніфікують допомогу й підвищують рівень емпатійного залучення. Окрім того, з метою охоплення міжнародної аудиторії Фонд веде окремий англomовний профіль, орієнтований на іноземних благодійників та партнерів.

Зазначений стиль комунікації відповідає загальним тенденціям публічного представлення благодійних організацій у соціальних мережах [102, с. 49] і сприяє формуванню довіри, прозорості та сталої підтримки з боку суспільства.

Окрему увагу в комунікаційній стратегії Благодійного фонду Сергія Притули заслуговує офіційний вебсайт організації (Додаток М). Його структура та дизайн відповідають сучасним вимогам цифрової зручності та прозорості. Завдяки інтуїтивно зрозумілому інтерфейсу кожен користувач може легко знайти потрібну інформацію та долучитися до процесу допомоги.

На головній сторінці розміщено найважливіші елементи: поточні збори коштів, фінансові звіти та реалізовані проєкти. Це сприяє оперативному інформуванню громадськості та посиленню довіри до організації. У розділі «Підтримати армію» громадяни можуть здійснити благодійний внесок, обравши зручний спосіб оплати та розмір донату. Така гнучкість механізму сприяє ширшій участі в благодійності.

Розділ «Проєкти» містить інформацію як про актуальні ініціативи, так і про завершені кампанії, що забезпечує прозорість діяльності та дає змогу відстежити

ефективність використання коштів. У розділі «Партнерство» представлена інформація про діючих партнерів Фонду, а також умови потенційної співпраці – це відкриває додаткові можливості для бізнесу, неурядових організацій і міжнародних структур долучитися до підтримки ЗСУ.

Сайт Фонду доступний двома мовами – українською та англійською, що розширює його аудиторію та дозволяє ефективно комунікувати як з українськими, так і з міжнародними донорами.

Таким чином, вебсайт Фонду Сергія Притули виступає не лише як джерело інформації, але й як інтерактивний інструмент мобілізації ресурсів та побудови суспільної довіри.

Отже, фінансування Фонду Сергія Притули є багатокомпонентним та включає внески громадян України, міжнародну допомогу, активність українців за кордоном, благодійні аукціони, а також меценатські ініціативи. Така диверсифікація джерел забезпечує стійкість фінансових потоків та дозволяє оперативно реагувати на потреби фронту.

Сама практика збору коштів у рамках діяльності Фонду набуває ознак соціального феномена. Високий рівень довіри суспільства до організації проявляється в динаміці зборів: багато кампаній завершуються достроково завдяки масштабній підтримці громадян. Це свідчить не лише про ефективну комунікацію, а й про глибоку солідарність українського суспільства у час війни. Важливу роль у забезпеченні результативності зборів відіграє стратегічна робота команди Фонду у сфері соціальних мереж. SMM виступає не просто як інструмент інформування про потреби, а як потужний канал формування довіри через регулярну звітність, публікацію відеоматеріалів, історій з фронту та подяк. Це створює відчуття безпосередньої причетності до великої спільної справи.

Отже, ефективність збору коштів у воєнний час визначається поєднанням кількох чинників: високим рівнем довіри до організації, прозорістю її діяльності, використанням новітніх цифрових технологій та, найголовніше, щирою небайдужістю людей, які продовжують підтримувати Збройні Сили України в найскладніших умовах.

РОЗДІЛ 3.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА ОСНОВІ ВИВЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФОНДУ СЕРГІЯ ПРИТУЛИ

Сучасні освітні підходи дедалі активніше орієнтуються на інтеграцію реальних соціально-економічних процесів у навчальний процес. У цьому контексті формування економічної компетентності учнів вимагає оновлення змісту, методів і форм навчання з урахуванням актуальних подій, що мають безпосередній вплив на розвиток громадянської відповідальності та економічної свідомості.

Діяльність Благодійного фонду Сергія Притули, зокрема його ефективна організація збору коштів, публічна звітність, прозорість фінансових процесів і взаємодія з партнерами, є прикладом реального економічного досвіду, на основі якого можна розвивати в учнів навички економічного мислення, фінансової грамотності, планування й аналітики.

Важливим напрямком сучасної світової та української освіти є зосередження уваги на формуванні в учнів ключових компетентностей. Ключові компетентності – це комплекс знань, умінь і навичок, необхідних кожній особистості для самореалізації, особистісного розвитку, формування відповідальної громадянської позиції, а також для забезпечення життєвого успіху протягом усього життя.

Економічна компетентність передбачає розуміння учнями основних економічних процесів, уміння орієнтуватися в соціально-економічних явищах, а також формування здатності до самостійного прийняття економічних рішень у житті [45, с. 34]. Вивчення діяльності фонду Сергія Притули як інноваційний метод навчання сприяє розвитку у учнів економічної культури, адже фонд здійснює фінансові операції, взаємодіє з ринковими механізмами, залучає ресурси та керує ними задля досягнення соціально значущих цілей.

Цей підхід допомагає учням краще зрозуміти практичні аспекти економіки – від збору коштів і планування бюджету до ефективного використання ресурсів і оцінки результатів діяльності. Окрім того, він формує навички аналізу економічних явищ через призму реальних подій, що сприяє більш глибокому усвідомленню сутності ринкових відносин і ролі громадян у них [75, с. 61].

Інтеграція матеріалів про діяльність фонду у навчальні предмети, наприклад, у курс економіки, історії чи української мови, дозволяє підвищити мотивацію учнів до вивчення економіки, розвивати підприємницьке мислення і активну громадянську позицію. На уроках історії можна розглядати вплив економічної діяльності фонду на соціальні процеси, а на уроках української мови – практичні аспекти ділової комунікації, пов'язаної з діяльністю благодійної організації [50, с. 44–45].

Таким чином, методика формування економічної компетентності на основі вивчення діяльності фонду Сергія Притули не лише розширює теоретичні знання учнів, а й розвиває їх практичні навички, що є надзвичайно важливим для підготовки молоді до ефективної участі в економічному житті сучасного суспільства.

Варто підкреслити, що саме міждисциплінарний підхід відкриває широкі можливості для формування економічної компетентності учнів на основі вивчення реальних прикладів сучасної економічної діяльності, зокрема волонтерського і фінансового менеджменту Благодійного фонду Сергія Притули. Така діяльність є доцільною для розгляду під час уроків історії у 11 класі, зокрема в контексті практичних занять, присвячених вивченню подій повномасштабної війни, волонтерського руху, ролі суспільства та сучасних механізмів економічної мобілізації ресурсів.

Аналіз успішних зборів коштів, управління ними та використання цифрових платформ дозволяє не лише глибше осмислити історичний матеріал, а й слугує прикладом для формування у учнів практичних навичок усвідомленого економічного мислення.

Інтеграція економічної тематики в курс історії сприяє зміні форм організації навчального процесу. Важливим є впровадження проблемно-орієнтованих питань, застосування активних методів навчання, розв'язання історичних задач, а також створення учнями власних проєктів. Такий підхід підводить до усвідомлення того, що метою економічної діяльності є не лише особистий фінансовий успіх, а й добробут суспільства в цілому та розв'язання важливих соціальних проблем, актуальних для кожного громадянина [44, с. 242].

Важливо використовувати інтерактивне навчання, в якому учні активно взаємодіють між собою та учителем, беручи активну участь в рівноправній співпраці, яка реалізується через групові та колективні форми роботи [70].

Активне навчання спрямоване на організацію та проведення освітнього процесу таким чином, щоб стимулювати всебічну активізацію навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти на уроках історії України через комплексне використання методів активного навчання. Ці методи заохочують учнів до активної розумової та практичної діяльності під час засвоєння нового матеріалу, в той час як учитель, так і учні виступають у ролі активних суб'єктів навчального процесу [94, с. 47–48].

Головною технологією активного навчання історії є методи, орієнтовані на здобуття учнями якісних і професійних знань та навичок, а також на розв'язання творчих завдань. До таких методів належать проєктна діяльність, ситуаційний аналіз, рольові та ділові ігри, а також проведення «круглих столів» [54, с. 76].

Метод проєктів заснували в Сполучених Штатах Америки ще в другій половині XIX століття і спочатку він отримав назву «метод проблем». Засновником вважається американський філософ та педагог Дж. Дьюї, і в тому числі його послідовник В. Х. Кілпатріка. Засновник запропонував застосовувати у навчанні активні методи крізь цілеспрямовану діяльність здобувачів освіти, беручи їхню особисту цікавість в певному питанні [49, с. 2].

Це був один із ефективних методів навчання [59, с. 13]. Поняття «case study» вперше з'явилося на початку XX століття. Як метод він був уперше використаний у Гарвардській школі бізнесу (Harvard Business School) у 1921 році.

Перші кейсові ситуації були розроблені саме в Гарварді для навчання студентів бізнес-дисциплінам [68, с. 56].

Відповідно до новітніх підходів у дидактиці, здатність учителя доцільно застосовувати метод проєктів на уроках вважається ознакою високої педагогічної кваліфікації. Більшість дослідників підкреслюють, що цей метод є ефективною технологією прогресивного навчання і сприяє всебічному розвитку здобувачів освіти, зокрема на уроках історії.

Метод проєктів можна визначити як комплекс цілеспрямованих дій, орієнтованих на засвоєння певної галузі знань – як теоретичних, так і практичних, а також різних видів діяльності; це водночас і спосіб пізнання, і організація самого навчального процесу [85, с. 83].

Варто зазначити, що даний метод базується на використанні реальних або ж вигаданих кейсів, які відображають складні аспекти різних сфер [20]. Метою кейс- методу є розвиток здібностей учнів до докладного аналізу певної ситуації [90, с. 24].

Метод кейсів забезпечує наступні навички:

- Соціальні (аналіз поведінки свої однокласників, вміння аргументувати протилежну думку, вміння слухати, підтримувати дискусії та самоконтроль)
- Творчі (знаходити нестандартні рішення)
- Аналітичні (вміння аналізувати, класифікувати, виокремлювати важливу від несуттєвої інформації)
- Практичні (відтворення теоретичних вмінь та навичок в практичних заняттях)
- Комунікативні (робота в парах або групах, приймати участь в дискусіях, вміння аргументувати та обґрунтовувати власну думку, щодо тої чи іншої позиції, використання засобів медіа та дидактичний матеріал.) [73, с. 20].

Для формування економічної компетентності на прикладі Фонду Сергія Притули можна запропонувати такі теми для проєктної діяльності: «Громадські ініціативи в умовах війни(економічна місія Фонду Сергія Притули)»; «Як працює

збір», «Феномен Фонду Сергія Притули»; «1 гривня – 1 крок до перемоги»; «Креатив як економічний інструмент(на прикладі Фонду Сергія Притули)»; «Інфлюенсери та економіка підтримки»; «Волонтерські платформи і цифрові рішення».

Отже, створення проєктів спонукатимуть учнів до виявлення інтелектуальних здібностей, моральних принципів та комунікативних якостей. Також школярі матимуть змогу продемонструвати рівень засвоєння знань та здатність до самоосвіти, саморозвитку та ефективної самоорганізації [67 с. 34].

Дискусія є одним із найбільш ефективних методів активного навчання, що сприяє розвитку критичного мислення, умінню аргументовано висловлювати свої думки, аналізувати різні точки зору та приймати зважені рішення. У контексті формування економічної компетентності через вивчення діяльності фонду Сергія Притули дискусія дозволяє учням глибше осмислити складні економічні, соціальні та етичні аспекти волонтерської діяльності та сучасних механізмів мобілізації ресурсів.

Під час дискусії учням пропонується розглянути проблемні питання, що стосуються діяльності фонду, наприклад: Які економічні виклики стоять перед благодійними фондами в умовах війни? Наскільки ефективним є використання цифрових платформ для збору коштів і управління ними? Яка роль громадянського суспільства у забезпеченні сталого розвитку через волонтерство та благодійність? Які етичні та соціальні аспекти варто враховувати під час організації та використання благодійних ресурсів?

Обговорення цих питань у форматі дискусії заохочує учнів не лише обмінюватися думками, а й аналізувати причини і наслідки різних явищ, розвивати навички командної роботи та формувати власну громадянську позицію.

Метод дискусії дозволяє зробити навчальний процес інтерактивним і спрямованим на практичне застосування знань, що є важливим для розвитку економічної компетентності. Через обговорення реальних кейсів діяльності фонду учні набувають умінь аналізувати складні соціально-економічні ситуації,

оцінювати їх і пропонувати власні рішення, що підвищує їхню готовність до активної участі в економічному житті суспільства.

Головну роль у забезпеченні ефективності дискусії відіграють правила її ведення. Творча ініціатива педагога та активна участь учнів мають вирішальне значення. Дидактично-виховної мети дискусії буде досягнуто тільки за умови дотримання всіма її учасниками правил [91].

Для учнів можна запропонувати такі проблемні ситуації та запитання: «Після запаску нового збору в Фонді Сергія Притули виникла проблема. Курс валют змінився, ціна на дрони зросла, але поставлена мета коштів вже зібрана».

Завдання для учнів:

- Що в даному випадку робити?
- Як ситуація впливає на ефективність Фонду?
- Які ризики має враховувати благодійна організація у своїй економічній діяльності?

Проблемне запитання: «Чому саме Фонд Сергія Притули є одним із найуспішніших прикладів громадського волонтерства під час війни, які чинники зумовили його феномен?»

Отже, дискусія є дієвою тоді, коли стимулює пізнавальний інтерес її учасників, збагачує їхні знання й уміння, формує творчі розумові навички й уміння, сприяє їх вдосконаленню, вчить поважати опонента, відстоювати свої аргументи й шанувати інших [91]

Рольові ігри – це активний метод навчання, у якому учні беруть на себе ролі різних учасників соціально-економічних процесів (наприклад, керівника фонду, волонтера, донатора, представника державних органів) і відтворюють реальні або змодельовані ситуації.

Застосування рольових ігор у контексті діяльності фонду Сергія Притули дозволяє учням відчувати себе учасниками економічних процесів, зрозуміти мотивації і виклики різних сторін, розвивати навички прийняття рішень, комунікації та переговорів. Наприклад, можна змодельовати ситуацію організації

кампанії зі збору коштів або вирішення конфліктної ситуації між різними учасниками волонтерської діяльності.

Рольові ігри сприяють формуванню практичних навичок, усвідомленню відповідальності за прийняті рішення, а також підвищують зацікавленість і мотивацію учнів у вивченні економічних аспектів суспільного життя. На даних заняття ігровий елемент сприяє створенню позитивного настрою в класі та зменшення напруги між учнями та вчителями [54, с. 76]. Наприклад, «Ви – команда Фонду. Ваше завдання – за тиждень організувати масштабний збір на техніку для військових. Ви проводите нараду й розподіляєте ролі, створюєте план, презентуєте його «державі/громадськості», отримуєте схвалення»;

Або «Ви представники Фонду, до Вас надійшло повідомлення про термінову допомогу одній із з бригад, яка потрапила в оточення. Рахунок фонду обмежений бюджет, а потреби – великі. Щоб закупити необхідне, Ви вирішуєте провести аукціон. Завдання команди: Створити план аукціону (включаючи 3-5 унікальних лотів), розрахувати бюджет і фінальну мету, презентувати аукціон (усно або через слайд), отримати дозвіл на реалізацію(від умовного спостережного органу)».

Таким чином, застосування рольових ігор – це одна з ефективних і результативних інноваційних технологій навчання. У психології та педагогіці ігрову діяльність розглядають як особливий вид людської активності (або спільної взаємодії), основною метою якої є отримання учнями задоволення від можливості проявити свої акторські здібності, фізичні та духовні ресурси [67, с. 25].

Метод «Круглий стіл» передбачає організацію відкритого, рівноправного обговорення актуальних проблем і питань у невеликій групі учасників. Цей формат сприяє формуванню навичок комунікації, критичного мислення, а також здатності слухати і враховувати різні точки зору [54, с. 76].

У контексті вивчення діяльності фонду Сергія Притули метод «Круглий стіл» дає змогу учням обговорити соціально-економічні аспекти волонтерської діяльності, механізми мобілізації ресурсів під час війни, роль громадянського

суспільства у підтримці економіки країни. Під час такого обговорення учні можуть обмінюватися думками щодо: ефективності фінансового менеджменту благодійних організацій; викликів і ризиків у процесі збору та використання благодійних коштів; значення цифрових платформ для оптимізації волонтерської діяльності; ролі молоді в активізації суспільної підтримки.

Теми, які можна запропонувати за круглим столом: «Чи можуть благодійні фонди компенсувати функції держави у час військових дій?»; «Як звітність та репутація Фонду впливають на економічну ефективність зборів?»; «Які чинники спонукають громадян вкладати кошти в ініціативи Фонду Притули, «Повернись живим»?»

Отже, формат «Круглого столу» дозволяє кожному учаснику висловити свою позицію, долучитися до спільного пошуку рішень, що сприяє глибшому розумінню теми і формуванню відповідальної громадянської позиції.

Робота в малих групах дає змогу учням глибше опрацьовувати конкретні аспекти діяльності фонду Сергія Притули, розподіляти ролі, обговорювати проблемні питання та готувати спільні рішення. Такий підхід розвиває комунікативні навички, вміння співпрацювати та відповідально приймати рішення. Робота в малих групах має на меті спільну взаємодію здобувачів освіти для досягнення найкращих результатів для всієї групи. Такий формат використовується для реалізації будь-якої дидактичної цілі: систематизація і узагальнення, засвоєння та перевірки знань.

Оптимальний склад групи від 4 до 6 учнів. Така кількість обумовлена необхідністю в набутті учнями навичок спілкування та взаємодії. Зазвичай формуються п'ять груп, кожна з яких отримує конкретне завдання для виконання [55, с. 21]. Використовувати роботу в малих групах потрібно тоді, коли задана проблема потребує саме групової роботи [73, с. 282].

Учні представляють результати своїх досліджень перед іншими групами. Кожна з команд намагається висвітлити окремі ключові моменти, створюючи невеликий конспект. Опісля представлення результатів дослідження групи ставлять одна одній запитання, дотичних до даних тем, тим самим поглиблюючи

дискусію та актуалізуючи економічне мислення. Завершальним етапом є узагальнення, під час котрого кожна група формулює власні висновки щодо значення волонтерської діяльності в сучасному світі та впливу громадських ініціатив на економіку країни в умовах війни.

Метод «Мозковий штурм з елементами ажурної плитки» стимулює колективне генерування ідей і їх структуризацію, що допомагає учням креативно підходити до вирішення соціально-економічних завдань, пов'язаних із діяльністю фонду. Дана технологія розвиває в здобувачів освіти творчість та уяву, надає момент висловлювати свою думку щодо завдання.

Метою «Мозкового штурму з елементами ажурної плитки» – це зібрати якомога найбільше різноманітних учнівських ідей для вирішення поставленої проблеми [73, 287].

Метод «Акваріум» дозволяє учням відтворювати реальні ситуації у форматі рольових ігор або дискусій, поки інші спостерігають і дають зворотній зв'язок. Такий підхід розвиває аналітичне мислення, здатність до рефлексії та критичного оцінювання. В комплексі ці інтерактивні технології роблять навчання більш динамічним, мотивуючим і сприяють формуванню практичних навичок економічного мислення та громадянської відповідальності.

В такому контексті, необхідно звернути увагу на описі інтерактивних методів, які будуть ефективними при формуванні вище зазначеної компетентності в учнів.

«Займи позицію» – метод дає можливість висловити різноманітні точки зору учнів щодо суперечливого питання або певної проблеми. Щоб ефективно організувати простір для проведення інтерактивного методу на кшталт «Дебати позицій» або «Займи позицію», необхідно створити умови для вільного пересування учнів. Для цього слід тимчасово звільнити центр класу від парт і стільців, залишивши достатньо місця для активної роботи. На підлозі можна крейдою або іншим безпечним маркером нанести три кола з написами: «Так», «Ні» та «Не знаю».

Після озвучення вчителем проблемного або дискусійного питання, учні мають обміркувати свою позицію та зайняти відповідне коло, яке відповідає їхній думці. Такий формат дозволяє кожному учневі не лише визначити свою точку зору, а й відчувати, що його вибір є важливим і публічним. Це створює умови для відкритого обговорення, адже після розподілу за колами учні мають можливість аргументувати свою позицію перед класом, вислухати інших та, за потреби, змінити свою думку.

Такий метод формує навички критичного мислення, вміння відстоювати власну позицію, слухати та приймати альтернативні точки зору. Наприклад, на уроці про волонтерство – можна запропонувати запитання типу: «Чи може волонтерська діяльність замінити функції держави у кризових ситуаціях?» [55, с. 21].

Ще одне запитання: «Чи доцільно, щоб Фонд Сергія Притули розподіляв зібрані кошти між потребами армії, організаційними витратами та іншими соціальними ініціативами?».

Після опрацювання поставленого проблемного питання, учні займають свою позицію в класі, переходячи до відповідного кола («так», «ні», «не знаю») та аргументуючи свій вибір перед учителем і однокласниками. Це дає змогу формувати в учнів уміння критично мислити, висловлювати та обґрунтовувати власну точку зору, слухати інших і при необхідності переосмислювати свою позицію [55, с. 21].

У випадках, коли фізичний простір класу обмежений і переміщення учнів є ускладненим, як альтернатива можуть бути використані кольорові картки. Наприклад, зелена – «так», червона – «ні», жовта – «не знаю». Учні піднімають відповідну картку на знак своєї позиції, після чого їм надається слово для аргументації вибору. Така форма роботи зберігає активність та інтерактивність заняття, навіть за умов просторових обмежень.

Цей підхід особливо ефективний під час обговорення актуальних економічних чи соціальних питань, пов'язаних із діяльністю фонду Сергія Притули. Наприклад, питання типу: «Чи вважаєте ви, що кожен українець

повинен регулярно робити фінансові внески на підтримку армії?» або «Чи можуть волонтерські організації бути ефективнішими за державні інституції?» спонукають учнів до глибшого осмислення реальних процесів, розвитку економічного мислення та активної громадянської позиції.

Метод «Акваріум». Учні потрібно поділити на 3 команди. Кожна з яких отримає певне завдання та інформацію. Одна група переходить в центр класу і працює над озвученим вголос питанням від вчителя, решту груп виступають в ролі спостерігачів. Після оголошення завдання група виконує його, проводить аналіз і формулює висновки. Наприкінці всі три групи по черзі обговорюють поставлені завдання. Кожна група презентує результати своєї діяльності перед усім класом [71, с. 114].

Перелік запитань, які можна використати під час гри:

Група 1. Фонд Сергія Притули та його підтримка серед інфлюенсерів, громадських організацій.

Група 2. Загально оцінка впливу Фонду Сергія Притули на зміцнення патріотизму та національної єдності.

Група 3. Як Фонд Сергія Притули забезпечує прозорість і ефективність використання зібраних коштів, для міжнародних організацій, які долучаються.

Вправа допоможе навчити робити висновки з урахуванням точки зору співрозмовників, покаже, як переосмислити власні думки після отримання нової інформації. Ця стратегія особливо корисна, коли потрібно залучити до бесіди увесь клас та важливо налагодити продуктивну комунікацію серед школярів. Вправа може стати опорною точкою, підготовчим етапом виконання більш складного завдання. Це дієвий інструмент, який здатен навчити ефективно дискутувати.

Такий формат роботи дозволяє учню подивитися на питання чи текст з різних точок зору. Уміння продуктивно дискутувати лежить в основі здатності критично мислити. Ці поняття нероздільні, тому так важливо подібні вправи залучати до навчального процесу [21].

«Коло ідей» – метод, спрямований на обговорення складних, суперечливих питань або на формування переліку різноманітних ідей із залученням усіх учнів в класі до активної дискусії на поставлене вчителем запитання.

Запитання: «Чи може діяльність благодійних фондів компенсувати функції держави у воєнний час?».

Клас поділяється на 3 групи. Всі групи роблять одне й теж завдання, яке складається із 3 під позицій. Учні знайомлять з необхідною інформацією.

Група 1. Чи може Благодійний Фонд стати «економічним конкурентом» державі у сфері постачання війська?

Група 2. Чи є краудфандинг стійкою економічною моделлю для забезпечення армію у довгостроковій перспективі.

Група 3. Як публічна репутація лідера фонду впливає на економічну стабільність?

Після завершення виконання завдань кожна з груп демонструє підготовлену інформацію, по черзі розкидаючи тільки один із аспектів завдання. Отже, вчитель опитує всі три групи, доти доки не завершуються ідеї [73, 285]. Цей метод є ефективним у вирішенні гострих суперечливих питань та базовим для створення списку загальних ідей.

Метод «Прес». Його застосування сприятиме формуванню в учнів уміння аргументовано висловлювати та захищати власну точку зору. Спочатку учням демонструються ключові етапи цього методу, а згодом — надається готовий приклад його практичного використання.

Готовий алгоритм для школярів.

1. Позиція – сформулюйте свою думку наступним чином: «Я вважаю, що ...»;
2. Аргументування – поясніть причину виникнення своєї позиції ось так: «Тому що ...»;
3. Приклад – підберіть приклади, факти та сформулюйте висновки наступним чином: «Наприклад...»;
4. Висновок – підсумуйте свою позицію, зробіть висновки ось так: «Отже, я вважаю...» [57, с. 26].

Тема: Роль благодійних організацій в економічному житті суспільства.

Завдання: Висловити та обґрунтувати власну думку щодо важливості діяльності благодійних фондів для економіки країни.

Відповідь: Я вважаю, що діяльність благодійних організацій, зокрема Фонду Сергія Притули, має важливе значення для економіки України.

Тому що такі фонди забезпечують ефективний перерозподіл ресурсів, спрямовуючи їх на нагальні потреби суспільства, зокрема у сфері гуманітарної допомоги, медичних послуг та підтримки армії.

Наприклад, у 2024 році іноземні донори перерахували 2,5 мільйона доларів США на гуманітарні проєкти Фонду Притули. Ці кошти були використані для закупівлі техніки, медикаментів, навчання та підтримки громад, що постраждали від війни.

Отже, метод «Прес» розвиває вміння формулювати висловлювання думок з дискусійного питання у виразній і стислій формі лаконічно та аргументовано, переконувати інших.

Метод «Карусель» (інша назва – «вертушка» або «концентричні кола»). Цей метод є ефективним для розвитку в школярів вмінь та навичок ведення дискусії. Відповідно до нього, учні, які розташовані навпроти один одного, утворюють 2 кола [82, с. 140-141].

Проведення гри:

1. Школярі у внутрішньому колі сидять спиною до центру і послідовно висловлюють аргументи на підтримку своєї позиції.
2. Учні зовнішнього кола, які рухаються за годинниковою стрілкою, слухають аргумент свого співрозмовника з внутрішнього кола, наводять контраргумент і пересуваються далі.
3. Мета – пройти повне коло, встигнувши обґрунтувати свою точку зору й послухати опонентів.
4. Наприкінці можна провести рефлексію: обговорити, чи змінилися думки, які аргументи виявилися найпереконливішими.

Тема: Відповідальність інфлюєнсерів у підтримці економіки та благодійних ініціатив під час війни.

Основне завдання: Порівняти позиції щодо того, чи мають інфлюєнсери брати активну участь у підтримці економіки та благодійності, зокрема діяльності Фонду Сергія Притули.

Внутрішнє коло: Учасники – прихильники думки, що інфлюєнсери мають відповідальність активно підтримувати економіку і благодійність. Кожен учень називає один аргумент на користь цієї позиції.

Зовнішнє коло: Учасники – прихильники думки, що інфлюєнсери не зобов'язані це робити, і це їхній особистий вибір. Після висловлення аргументу вони дають заперечення аргументу партнера із внутрішнього кола, а потім пересуваються на один стілець по колу.

Отже, «Карусель» – це не просто гра, а потужний метод активного навчання, який робить уроки живими, змістовними і корисними для реального життя.

Таким чином, в даному розділі було досліджені сучасну педагогічні методики, які спрямовані на формуванні економічної компетентності в учнів, на прикладі реальної громадської ініціативи – Благодійного Фонду Сергія Притули.

Ефективністю даного підходу є те, що учні мають змогу в практичному спрямуванні попрацювати та проаналізувати фінансові процеси, структуру управління ресурсами, механізмами прозорості та звітностями, що є кісткою у формуванні економічної компетентності. В межах даного розділу було використано різноманітні форми та методи активного навчання, застосування яких сприяє розвитку критичного мислення, навичок співпраці, вміння аналізувати проблеми, приймати рішення самостійно та аргументувати власну позицію.

Формування економічної компетентності учнів у закладах загальної середньої освіти набуває особливої актуальності в умовах трансформацій українського суспільства та економіки в період війни. Залучення до навчального процесу реальних прикладів, зокрема досвіду волонтерської та фінансово-

організаційної діяльності Фонду Сергія Притули, дозволяє забезпечити практико-орієнтоване вивчення економічних процесів, сприяти розвитку критичного мислення, відповідального ставлення до ресурсів і розуміння механізмів економічної мобілізації.

Інтеграція економічного змісту в навчальні дисципліни, особливо в курс історії України, дає змогу формувати цілісне бачення взаємозв'язку економіки, держави та громадянського суспільства. Використання активних та інтерактивних методів навчання – таких як дискусії, рольові ігри, проєктна діяльність, «мозковий штурм», робота в малих групах, «Коло ідей», «Акваріум», «Прес», «Карусель, ситуаційні завдання (case study), – створює середовище, де учні не лише засвоюють знання, а й набувають практичних умінь застосування економічних понять у реальному житті.

Таким чином, вивчення діяльності фонду як прикладу ефективного громадянського менеджменту стає потужним засобом виховання економічно грамотної, ініціативної, відповідальної особистості, здатної не лише орієнтуватися в сучасному економічному середовищі, а й активно впливати на соціальні зміни. Такий підхід сприяє не лише розвитку економічної компетентності, а й формуванню патріотичної, активної позиції молодого громадянина України.

ВИСНОВКИ

Формування економічної компетентності учнів є однією з ключових вимог сучасної української освіти, яка відповідає викликам сьогодення та спрямована на підготовку особистості, здатної орієнтуватися і діяти ефективно в умовах ринкової економіки, глобалізації, цифрової трансформації та соціальних змін. В умовах зростання ролі фінансової грамотності, підприємницьких навичок і громадянської відповідальності перед суспільством економічна освіта школярів перестає бути лише теоретичним елементом і дедалі більше набуває прикладного та міждисциплінарного характеру. Проведене дослідження дало змогу всебічно розкрити не тільки теоретичні, але й практичні засади процесу формування економічної компетентності учнів, зокрема, через вивчення актуальних прикладів громадянської та економічної ініціативи, таких як діяльність Благодійного Фонду Сергія Притули.

У першому розділі роботи було зосереджено увагу на розкритті теоретичних засад поняття економічної компетентності. Поглиблений аналіз літературних джерел дозволив визначити це поняття як інтегрований результат освіти, що включає сукупність знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтирів та мотиваційних установок, необхідних для розуміння та аналізу економічних явищ, прийняття відповідальних рішень, участі в економічному житті суспільства. Економічна компетентність є системою взаємопов'язаних умінь і цінностей, що дають людині змогу не лише розуміти світ економіки, але й впливати на нього позитивно. Це критично важливо у сучасному світі, де економічні процеси мають безпосередній вплив на якість життя і стабільність держави. Структурно економічна компетентність містить когнітивний (система знань про економіку: базові економічні поняття, закономірності ринку, фінансову грамотність, економічні моделі, тощо), діяльнісний (уміння й навички застосовувати знання на практиці: планувати бюджет, аналізувати витрати, приймати фінансові рішення), ціннісний (система цінностей і переконань щодо економічної діяльності, етичність, соціальна відповідальність, сталий розвиток) і рефлексивний компоненти (здатність аналізувати власні економічні дії,

оцінювати результати, робити висновки і коригувати поведінку), кожен з яких формує цілісну економічно грамотну особистість. Ці чотири компоненти діють у взаємозв'язку, формуючи цілісну економічно грамотну особистість, яка: мислить економічно, діє усвідомлено, орієнтується на етичні та соціальні принципи, удосконалює себе через аналіз і досвід. Особливої актуальності набуває розуміння економічної компетентності не лише як суто предметної чи прикладної навички, а як важливої складової громадянської компетентності – здатності свідомо, відповідально й активно діяти в інтересах громади, суспільства, держави. Враховуючи сучасні виклики – війну, економічну нестабільність, потребу у відновленні країни – вкрай важливо, щоб школа виконувала функцію не тільки академічної інституції, а й середовища формування ціннісних орієнтацій і практичної громадянської активності.

У другому розділі досліджено приклад діяльності Благодійного Фонду Сергія Притули як зразок ефективної громадянської та економічної ініціативи в умовах повномасштабної війни. Основні напрями діяльності фонду охоплюють гуманітарну допомогу, закупівлю сучасного обладнання для ЗСУ, підтримку внутрішньо переміщених осіб та розвиток освітніх програм. Фонд також активно співпрацює з міжнародними партнерами, залучаючи донорські кошти і підтримуючи імідж України на світовій арені. Це є чудовим прикладом поєднання громадської активності і ефективного управління ресурсами в економічному вимірі. Фонд також функціонує за принципами прозорого фінансового менеджменту, ефективної комунікації з донорами, використання цифрових інструментів для залучення ресурсів і звітування, розширення Фонду за межами України. Аналіз його діяльності виявив унікальне поєднання волонтерства, лідерства, краудфандингу, менеджменту, логістики та відповідальності перед суспільством. Саме ці елементи мають стати предметом дослідження і аналізу в навчальному процесі, оскільки дозволяють учням не просто запам'ятати терміни й формули, а побачити механізми сучасної економіки в дії. Залучення до розгляду кейсів, пов'язаних із Фондом Притули, сприяє формуванню у школярів практичних уявлень про економічну діяльність,

благодійність, функціонування громадського сектору, а також формує емоційно-ціннісне ставлення до громадської ініціативи в часи національної кризи.

У третьому розділі запропоновано методику формування економічної компетентності школярів на основі вивчення реальної волонтерської практики. Розроблено низку інтерактивних методичних підходів: використання кейс-методів (case study), дискусій, рольових і ділових ігор, методів «мозкового штурму», «ажурної пилки», «кола ідей», «круглого столу», методу проєктів, інтерактивного формату «Акваріум», «Карусель», «Прес» тощо. Такі технології забезпечують активну участь учнів у навчальному процесі, розвивають уміння критично мислити, аналізувати інформацію, працювати в команді, приймати рішення в умовах невизначеності. Практичне значення має ідея створення учнями власних мініпроєктів з моделювання економічної або волонтерської діяльності: наприклад, організація шкільної благодійної ініціативи, підготовка презентацій або аналітичних довідок щодо ефективності управління ресурсами. Крім того, особлива увага в методиці приділяється рефлексії – усвідомленню учнями соціального значення власної діяльності та її впливу на спільне благо.

Вивчення реальних прикладів, як-от діяльність Фонду Притули, мотивує учнів і демонструє, що економіка – це не абстрактна наука, а живий інструмент змін у житті людей і держави.

Тому важливо розробляти дидактичні матеріали, які відображають сучасні виклики і можливості благодійності, волонтерства та громадянської активності як частини економічної компетентності. Це сприятиме формуванню у молоді відповідальності, підприємницького духу і готовності долучатися до розвитку країни у будь-яких умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

I. Нормативні документи, навчальні програми, статuti

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Лист затвердженої постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-п#Text> (дата звернення: 10.04.2025)
2. Закон України «Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» від 29.08.2024 р. № 1225 URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity> (дата звернення: 10.04.2025)
3. Закон України «Про освіту». Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. № 38-39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 10.04.2025).
4. Закон України «Про повну загальну середню освіту». Відомості Верховної Ради (ВВР). 2020. № 31. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 10.04.2025).
5. Закон України «Про схвалення Концепції розвитку громадянської освіти в Україні» від 03.10.2018 р. № 710-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.04.2025).
6. Концепція розвитку економічної освіти в Україні. (2003). URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v12_7290-03#Text (дата звернення: 10.04.2025).
7. Концепція розвитку педагогічної освіти в Україні. (2018). URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 10.04.2025).
8. Навчальна програма інтегрований курс «Громадянська освіта». 10 клас : для закладів загальної середньої освіти, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 03.08.2022 р. № 698. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-10-11->

klas/2022/08/15/navchalna.programa.2022.hromadyanska.osvita-10.pdf (дата звернення: 12.04.2025).

9. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / за заг. ред. М. Грищенка. М-во освіти і науки України, 2016. 34 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 13.04.2025).

10. Статут Благодійної організації «Благодійний фонд Сергія Притули». URL: <https://prytulafoundation.org/static/statut.pdf> (дата звернення: 15.04.2025).

11. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.2012 № 5073 VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/5073-17> (дата звернення: 09.04.2025)

12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання волонтерської допомоги за окремими напрямками волонтерської діяльності» від 05.08.2015 № 556. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/556-2015-%D0%BF> (дата звернення: 11.04.2025)

13. Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19.04.2011 № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (дата звернення: 15.04.2025)

14. Закон України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 № 4572 VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4572-17> (дата звернення: 08.04.2025)

15. Закон України «Про основи національного спротиву» від 16.07.2021 № 1702 IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1702-20> (дата звернення: 10.04.2025)

16. Навчальна програма для учнів 5–9 класів «Фінансова грамотність». Затверджена наказом Міністерства Освіти і Науки України від 07.06.2017 р. № 804. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0804729-17#Text>

II. Опубліковані медійні матеріали

17. Благодійний фонд Сергія Притули (@prytulafoundation). *Instagram*. URL: <https://www.instagram.com/prytulafoundation/> (дата звернення: 10.05.2025)

18. Благодійний Фонд Сергія Притули / Serhiy Prytula Charity Foundation. *Facebook*. URL:

<https://www.facebook.com/prytulafoundation.org/posts/pfbid0a5oRfys9HFqflYSdw nGiMc6ggowwMxFej5HSwQad2Q3QMcb3uVeTkcnuGN3RmFol> (дата звернення: 10.05.2025)

19. Благодійний фонд Сергія Притули. URL: <https://prytulafoundation.org> (дата звернення 23.04.2025)

20. Бойченко В. Метод кейсів: початкова школа і не тільки. *CLARIS VERBIS*. 2024. 25 серпня. URL: <https://www.clarisverbis.com.ua/blogpost/metod-kejsiv-pochatkova-shkola-i-ne-tilky/> (дата звернення: 21.04.2025)

21. Вправа «Акваріум»: для критичного мислення та вміння вести дискусію. *На Урок*. 2018. 14 березня. URL: <https://naurok.com.ua/post/vprava-akvarium-dlya-kritichnogo-mislennya-ta-vmynnya-vesti-diskusiyu> (дата звернення: 23.04.2025)

22. Кравець Р. Мільярди гривень, «помста», бронетехніка, політика. Репортаж з фонду Притули. *Українська правда*. 2022. 5 грудня. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2022/12/5/7379223/> (дата звернення: 19.04.2025)

23. Лисогор І. За зібрані Притулою і Стерненком «на помсту» 352 млн гривень придбали 142 безпілотники. Залишок від придбаного спрямували на купівлю комплексу БПЛА «Валькірія». *LB.ua*. 2023. 11 січня. URL: https://lb.ua/society/2023/01/11/542203_zibrani_prituloyu_i_sternenkom_na.html (дата звернення: 17.04.2025)

24. Матяш Т. Фонд Сергія Притули оголосив аукціон з продажу 10 картин сучасних художників. Кошти підуть на безпілотники «Валькірія» для ЗСУ. *LB.ua*. 2022. 8 червня. URL: https://lb.ua/society/2022/06/08/519381_fond_sergiya_prituli_ogolosiv.html (дата звернення: 18.04.2025)

25. Міроненко Т. Не до жартів. Як команда Сергія Притули за пів року побудувала один з найбільших мілітарних фондів України. *Forbes*. 2022. 2 вересня. URL: <https://forbes.ua/company/ne-do-zhartiv-yak-komanda-sergiya-prituli->

[za-piv-roku-pobuduvala-odin-z-naybilshikh-militarnikh-fondiv-ukraini-02092022-8030](#) (Дата звернення 19.04.2025)

26. Мозковий штурм: ефективний метод генерації ідей. *Galaktica*. 2023. 26 вересня. URL: <https://galaktica.io/blog/shcho-take-mozkovyy-shturm/> (дата звернення: 29.04.2025)

27. Павлюк О. Трофей Kalush Orchestra з «Євробачення–2022» продали за \$900 тисяч. *Суспільне Новини*. 2022. 29 травня. URL: <https://suspilne.media/244528-trofej-kalush-orchestra-z-evrobacenna-2022-prodali-za-900-tisac/> (дата звернення: 09.04.2025)

28. Петренко Л. М. Методика проведення круглого столу. *Інститут професійно-технічної освіти НАПН України*. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/2075/1/Петренко_Л..pdf (дата звернення: 30.04.2025)

29. Притула розповів, на що пішли кошти, зібрані для купівлі «Байрактарів». *Радіо Свобода*. 2022. 18 серпня URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-prytula-koshty-na-bayraktary/31994282.html> (дата звернення: 19.04.2025)

30. Притула Сергій Дмитрович. *LB.ua*. 2020. 20 серпня. URL: https://lb.ua/file/person/5039_pritula_sergiy_dmitrovich.html (дата звернення: 11.04.2025)

31. Сергій Притула. *Telegram*. URL: <https://t.me/serhiyprytula> (дата звернення: 17.04.2025)

32. Сергій Притула. Організаційний досвід в умовах війни та перспективи волонтерського руху. *TEDxUCU*. 2023. 5 грудня. URL: <https://youtu.be/oj0pm5Hmfh0> (дата звернення: 14.04.2025)

33. Супрун К. За три доби українці зібрали 600 млн гривень на купівлю Bayraktar TB2. *MILITARNY*. 2022. 24 червня. URL: <https://militarnyi.com/uk/news/za-try-doby-ukrayintsi-zibraly-600-mln-gryven-na-kupivlyu-bayraktar-tb2/> (дата звернення: 19.04.2025)

34. Чепур Є. «Приходить до нас зі смаколиками»: Притула розповів, із якою зіркою спорту зустрівся його син – красномовне фото. *BLIK*. 2025. 26 квітня. URL: <https://blik.ua/show-biz/3881-prikhodit-do-nas-zi-smakolikami-pritula-rozpoviv-iz-yakoyu-zirkoyu-sportu-zustrivsia-iogo-sin-krasnomovne-foto> (дата звернення: 18.04.2025)

35. Шокіна К. Волонтер Сергій Притула: «Немає нічого страшнішого, ніж втратити довіру». *Mediacenter*. 2020. 11 березня URL: <https://mediacenter.uzhnu.edu.ua/news/volonter-sergij-prytula-nemaye-nichogo-strashnishogo-nizh-vtratyty-doviru/2020-03-11-40975> (дата звернення: 13.04.2025)

36. Як ми збираємо мільйони: «Повернись живим», фонд Сергія Притули, Андрюс Тапінас. *Ukrainer*. 2023. 25 травня. URL: <https://www.ukrainer.net/zbyraiemo-fondy/> (дата звернення: 12.04.2025)

37. Вонс Р. Скільки донатів зібрали найбільші фонди України торік: статистика. *ГЛАВКОМ*. 2025. 24 лютого. URL: <https://glavcom.ua/economics/finances/skilki-donativ-zibrali-najbilshi-fondi-ukrajini-torik-statistika-1046476.html> (дата звернення: 03.04.2025)

III. Монографії та статті

38. Атрошенко Т. Ю., Кірова Д. О. Формування громадянської компетентності молоді засобами волонтерської діяльності в умовах воєнного стану. *Педагогічні науки: теорія та практика*. 2024. № 2. С. 89-94. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_ped_2024_2_15 (дата звернення 06.04.2025)

39. Баландюк Р. Г. Вивчення стану навчання економічної складової у змісті історії України. *Народна освіта*. 2016. № 1. С. 81–87.

40. Баландюк Р. Г. Зміст і місце економічної складової серед інших компонентів змісту шкільної історичної освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2014. № 1 (73). С. 166–170.

41. Баландюк Р. Г. Методика навчання економічних понять у шкільному курсі історії України. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2016. № 20 (1). С. 248–253.

42. Баландюк Р. Г. Методичні рекомендації щодо навчання «підприємливості та фінансової грамотності» на уроках історії України. *Молодь і ринок*. 2018. № 9. С. 91–95.
43. Бібік Н. М. Переваги і ризики запровадження компетентнісного підходу в шкільній освіті. *Український педагогічний журнал*. 2015. № 1. С. 47–58.
44. Бобінська Е. Уроки з підприємницьким тлом: навчальні. Варшава: *Сова*, 2014. 399 с.
45. Бондаренко Н. В. «Розвиваємо ключові компетентності: міжпредметний аспект». *Українська мова і література в школі*. 2020. № 4 (151). С. 33–40
46. Бухун, А. Г. «Громадянська освіта української молоді: нормативні засади та неперервність розвитку». Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2021. № 74 С. 66–71.
47. Бицюра Ю. Формування основ економічної компетентності учнів. Ю. Бицюра. *Завуч*. 2006. № 20–21. С. 4–5.
48. Веденєєв Д.В., Турчак О.В. Волонтерський рух в Україні в ході російсько-української війни: ризики праці та форми державного і громадського визнання. *Військово-науковий вісник*. № 30. 2018. С. 206 - 216. URL: <http://vny.asv.gov.ua/article/view/153726> (дата звернення: 02.04.2025)
49. Вирвихвіст Т. В., Коновалов О. Л. Використання методу проєктів на уроках історії. *Таврійський вісник освіти*. 2015. № 2(2). С. 164–170. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2015_2\(2\)_31](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2015_2(2)_31) (дата звернення: 05.04.2025)
50. Врайт Г. Я. Сучасні тенденції у філософії освіти: європейські практики та національні перспективи: монографія (рукопис). Харків: Факт, 2020. 120 с.
51. Горінов П.В., Драпушко Р.Г. Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження: монографія. Київ: ДІСМП, 2022. 239 с.

52. Дацюк А. В. «Реформування системи управління сектором безпеки і оборони України в умовах гібридної війни з російською федерацією». *Publishing House «Baltija Publishing»*. 2021. 101–105 с.
53. Дмитренко К. А., Коновалова М. В., Семиволос О. П., Бекетова С. В. Звичайні форми роботи – новий підхід: розвиваємо ключові компетентності: методичний посібник. Харків: Основа, 2018. 120 с.
54. Дяченко-Богун М. Активні методи навчання у вищому навчальному закладі. *Вісник педагогічної майстерності*. 2014. № 14. С. 75–77.
55. Живолун С. Інтерактивне навчання на уроках історії та правознавства. *Завуч*. 2003. № 19. С. 21–22.
56. Завгородня А. І. Системоутворюючі категорії економічної компетентності. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія*. 2015. № 1. С. 113–118.
57. Загайко М. Використання активних форм та методів викладання в школі. *Освіта України*. 2002. № 9. С. 26.
58. Кашуба Л. В., Черешнюк О. А. Формування економічної компетентності дітей у процесі наступності (заклад дошкільної освіти-початкова школа). 2018. № 7. С. 123–137.
59. Кізіма Т., Круп'як І., Коломийчук Н. Методика викладання фінансової грамотності у вищій школі: досвід та перспективи. *Світ фінансів*. 2020. № 3. С. 8–18. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/40886/1/%d0%9a%d0%86%d0%97%d0%98%d0%9c%d0%90.pdf>. (дата звернення: 18.04.2025).
60. Ковтун Г. І., Мартиненко О. В. До питання формування економічної компетентності учнів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 4. С. 135–144.
61. Ковчин Н. А. Роль шкільної економічної освіти у формуванні підприємницької компетентності старшокласників. *Педагогічна освіта: теорія і практика : збірник наукових праць. Кам'янець-Подільськ : Кам'янець-*

Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України, 2019. №. 26. Ч. 1. С. 112–117.

62. Коляда І., Вергун С. Методика організації та проведення рольової гри - історичні дебати при вивченні теми: «Наддніпрянська Україна в системі міжнародних відносин першої третини ХІХ ст.» (історія України, 9 клас). *Історія в школі*. К.: Етносфера. № 5/6. 2012. 23–26 с.

63. Лазарева А. О., Тимошенко Л. В., Дракохруст, Т. В. Волонтерський рух у безпековій політиці України: воєнні дії та роль. 2024. С. 671–685. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-2\(30\)-671-685](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-2(30)-671-685) (дата звернення 06.04.2025)

64. Лейко, С. В. «Поняття компетенція та компетентність: теоретичний аналіз». *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2013. № 4. С. 132–133.

65. Манелюк Ю., Луценко В., Савчук Н. Волонтерський рух України в умовах військової агресії. *Політикус*. № 6. 2022. С. 29–33.

66. Мелеганич Г. Громадянська освіта як необхідна передумова євроінтеграції в Україні. *Міжнародний науковий вісник*. 2018. № 2(18). С. 22–37.

67. Мокрогуз О. Інноваційні технології на уроках історії. *Історія та правознавство*. № 12. Х.: Вид. група «Основа»: «Тріада+». 2007. 192 с.

68. Нестеренко С. С., Кутліна І. Ю., Іванова К. І. Кейс-метод (casestudy) як форма інтерактивного навчання. *International Scientific and Practical Conference «WORLD SCIENCE»*. 2017. № 7(23). С. 56–58.

69. Пилипенко Л., Позняковська Н. Концепції становлення і розвитку інститутів громадянського суспільства в Україні. *Mechanism of an economic regulation*. 2023. № 1(99). С. 121–127. URL: <https://doi.org/10.32782/mer.2023.99.19> (дата звернення: 10.05.2025)

70. Пишко О. Л. Інтерактивні методи навчання як спосіб розвитку творчих здібностей учнів на уроках історії та правознавства. *Народна освіта*. 2014. № 1 (22).

71. Пістун Н. Інтерактивні методи навчання на уроках історії. *Студентський науковий вісник ТПНУ ім. В. Гнатюка*. 2013. № 33. С. 113–114.

72. Пометун О. Активне навчання учнів історії та громадянської освіти у контексті запровадження Державного стандарту базової середньої освіти. *Український педагогічний журнал*. 2021. №. 4. С. 106–115.
73. Пометун О. І., Фрейман Г. О. Методика навчання історії в школі. К.: Генеза, 2005. 328 с.
74. Пометун О. Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасної педагогічної науки. *Вісник програм шкільних обмінів*. 2005. №23. С.18–20.
75. Пронікова І. В. Економічна освіта шкільної молоді. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. №117. Чернігів : ЧНПУ, 2014. С. 61-64.
76. Ремех Т. О. Сутність і структура громадянської компетентності учня нової української школи. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 2. С. 34–41.
77. Рудницька К. Сутність понять «компетентнісний підхід», «компетентність», «компетенція», «професійна компетентність» у світлі сучасної освітньої парадигми. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота*. 2016. № 1. С. 241–244.
78. Савченко О.П. Компетентнісний підхід у сучасній вищій школі. Педагогічні видання. е-журнал «*Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку*». № 3. 2010. URL: http://www.intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_vypuski_n3_2010_st_16/ .(дата звернення: 02.05.2025)
79. Слюсар Є. «волонтерський рух в Україні як елемент системи національної безпеки: сучасність і перспективи». Епістемологічні дослідження у філософії, соціальних і політичних науках. Т. 7. № 2. 2024. 195–205 с.
80. Таран М. О. Волонтерський рух як чинник трансформації суспільно-політичного простору України. *Гілея: науковий вісник*. 2022. № 178 (11). С. 95–98.

81. Толочко С. Громадянська ідентичність особистості: актуальність формування та виявлення в сучасній Україні. *Розширена лінгвістика*. 2023. № 11. С. 181–191. URL: <https://doi.org/10.20535/2617-5339.2023.11.277433> (дата звернення: 13.05.2025)
82. Швардак М. В., Устич М. Концептуальні підходи щодо визначення сутності дискусії та дискусійних методів навчання. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Педагогіка та психологія*. 2016. №. 1. С. 140–141.
83. Шестоपालюк О. Громадянська освіта як фактор формування громадянських компетентностей сучасної молоді. О. Шестоपालюк. *Рідна школа*. 2010. №3. С. 33–35.
84. Шпак О., Булашенко С., Примаченко Н. «Формування життєво важливих економічних компетентностей у навчальній діяльності». 2018. С. 6 – 11
85. Яценко, Ю. В. Особливості застосування проектних технологій на уроках історії. *Теорія та методика навчання суспільних дисциплін : науково-педагогічний журнал. Сумський державний педагогічний ун-т ім. А. С. Макаренка*. 2017. № 2 (5). С. 83–87.
86. Halytska-Didukh, T. Formation of the Competences «Initiative And Entrepreneurship» at the Lessons of History of Ukraine (10th Grade). *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 2020. 7 (1). P. 177–183. URL: <https://doi.org/10.15330/jpnu.7.1.177-183> (дата звернення: 08.04.2025)

IV. Підручники і посібники

87. Васильків І. Д., Кравчук В. М., Слива О. А., Танчин І. З., Тимошенко Ю. В., Хлипавка Л. М. Громадянська освіта. Інтегрований курс, рівень стандарту: підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. Тернопіль: *Астон*, 2018. 256 с
88. Вербицька П. В., Волошенюк О. В., Горленко Г. О., та ін. Громадянська освіта (інтегрований курс, рівень стандарту) : підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти Київ : *Літера ЛТД*, 2018. 224 с.

89. Гільберг Т. В., Довгань А. І., Капіруліна С. Л. Основи споживчих знань: навч. – метод. посіб. для загальноосв. навч. закл.: 1-12 кл. К.: *Навч. книга*, 2008. 816 с.

90. Пометун О. І. Компетентнісно орієнтована методика навчання історії в основній школі: методичний посібник. К.: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 208 с.

91. Ягупов В.В. Педагогіка. К.: *Навч. посібник*, 2002. 560 с. URL: https://eduknigi.com/ped_view.php?id=182 . (дата звернення 03.05.2025)

92. Ярошенко О. Г. Групова навчальна діяльність школярів: теорія і методика. К.: *Партнер*, 1997. 193 с.

V. Енциклопедичні і довідкові видання

93. Морозов, С., Шкарапута Л. «Словник іншомовних слів». К: *Наукова думка*. 2000. 680 с. <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000019595> (дата звернення: 13.05.2025)

VI. Дисертації та автореферати дисертацій

94. Андрусак В.Р. Формування компетентності «ініціативність і підприємливість» на уроках історії (на прикладі підприємницької та меценатської діяльності братів Яхненків і Симиренків): робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра: спец. 014.03 Середня освіта (Історія) / наук. кер. Галицька-Дідух Т.В.; Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2022. 119 с.

95. Волинець О.О. Виникнення та особливості волонтерського руху в Україні на прикладі БО «Фонд Сергія Притули» через призму теорій суспільно-політичних рухів: робота на здобуття кваліфікаційного ступеня бакалавра: спец. 052 Політологія / наук. кер. Шаповалова С.А.; Національний університет «Києво-Могилянська академія» 2024. 91 с.

96. Кобрин Т. М. Створення телеграм-каналу про волонтерський рух : робота на здобуття кваліфікаційного ступеня бакалавра: спец. 061 Журналістика / наук. кер. Кевлюк І.В.; Національний авіаційний університет. Київ, 2024. 52 с. URL: <https://er.nau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b777890a-cb5e-43b3-8032-b3ee779e35c3/content>

97. Лукаш С. В. Формування економічного мислення підлітків у процесі навчально-трудової діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ст. канд. пед. наук : 13.00.01. Київ, 2001. 19 с.

98. Макаров І. О. Волонтерський рух в Україні в умовах російського вторгнення: суспільно-політичний вимір: робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра: спец. 052 Політологія / наук. кер. Трофименко А.В.; Маріупольський державний університет. Київ, 2024. 94 с. URL: [Макаров І. КР.pdf](#)

99. Ніколаєва Т. М. Внесок підприємців в освітньо-культурний розвиток України (остання третина XIX-початок XX ст.): автореф. дис. на здоб. наук. канд. іст. наук: 07.00.01. Черкаси, 2005. 20 с.

100. Новікова Л. М. Формування економічних знань учнів профільних класів в умовах довузівської підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ст. канд. пед. наук: 13.00.09. Харків, 2005. 18 с.

101. Українець Н. Розробка стратегії для побудови репутації благодійного фонду: робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра: спец. 073 Менеджмент / наук. кер. Улинець Н. Ю.; Український католицький університет. Львів, 2023, 53с. URL: <https://er.ucu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a326e810-b038-400b-8f84-424ecd8b0b2e/content>

102. Фещук О. Б. СММ як засіб комунікації в умовах воєнного стану. робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра: спец. 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа / наук. кер. Лукаш Г. П.; Донецький національний університет Василя Стуса. Вінниця, 2022, 70 с. URL: <https://jarch.donnu.edu.ua/article/view/13143/13047>

103. Яременко А. О. Програми-інтерв'ю на телебаченні: особливості медіакомунікації: робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра: спец. / наук. кер. А. І. Тернова. Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2022. 67 с. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream/12345/10501/3/Yaremenko%202022.pdf>

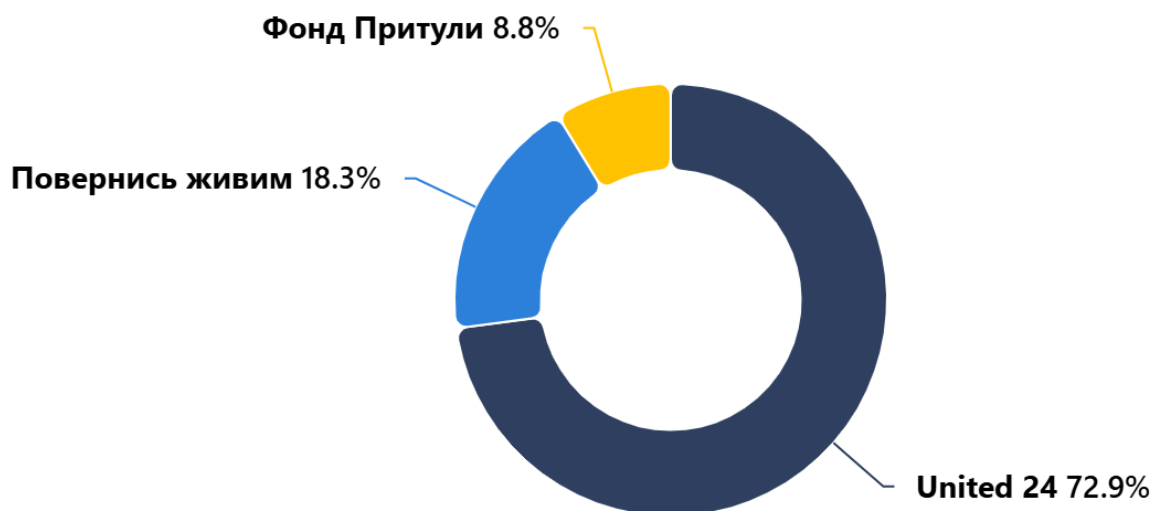
VII. Матеріали конференцій та наукових семінарів

104. Харук Д. Феномен української єдності: роль волонтерських організацій у протидії військовій агресії російської федерації. *Українське військо: сучасність та історична ретроспектива*: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції. Київ: НУОУ, 2023. 270 с. URL: <https://nuou.org.ua/assets/documents/zbi-3-npc-23-04.pdf> (дата звернення: 17.04.2025)

105. Климчук І. Роль волонтерського руху в умовах воєнного стану. *Українське військо: сучасність та історична ретроспектива*: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції. Київ: НУОУ, 2023. С. 134–135. URL: <https://nuou.org.ua/assets/documents/zbi-3-npc-23-04.pdf> (дата звернення: 13.04.2025)

Збори найбільших благодійних фондів України 2024 року.

Збори найбільших фондів України 2024 рік

Опендатабот

© 2025 Опендатабот — відкриті дані

URL: <https://minfin.com.ua/ua/2025/02/24/145942441/> (дата звернення: 25.04.2025)

Kalush Orchestra у співпраці із Сергієм Притулою провели благодійний аукціон, на якому були виставлені панам та трофей з конкурсу «Євробачення».

URL: <https://prytulafoundation.org/about/projects/archive/stefaniaforukraine> (дата звернення: 26.04.2025)

Сергій Притула під час благодійного аукціону, організованого Аукціонним домом «Дукат» спільно з Благодійним фондом Сергія Притули.

URL: <https://novy.tv/ua/news/2022/06/08/10-kartyn-pro-rosijsko-ukrayinsku-vijnu-sergij-prytula-ogolosyv-novyj-aukczion/> (Дата звернення 28.04.2025)

Сергій Притула та Ігор Лачен оголошують збір під гаслом «Народний Байрактар».

URL: <https://prytulafoundation.org/about/projects/archive/narodnij-bajraktar> (Дата звернення: 30.04.2025)

Сергій Притула оголошує придбання супутника ICEYE для потреб Збройних сил України. Угоду реалізовано за кошти, зібрані в межах проєкту «Народний Байрактар».

URL: <https://prytulafoundation.org/about/projects/archive/peoples-satellite> (Дата звернення 30.04.2025)

Передача безпілотних літальних апаратів (БПЛА) для потреб Головного управління розвідки Міністерства оборони України. На фото — Сергій Притула та Сергій Стерненко.

НА ПОМСТУ

10 жовтня 2022

мета: 100 000 000 грн

зібрано

💰 351 987 960,04 грн

закуплено

✈️

БПЛА "БОБЕР" – 50 шт
БПЛА RAM-2E – 50 шт
БПЛА FD-1 – 42 шт
БПАК «Валькірія» – 1 шт

фото з передачі БПЛА RAM-2E

URL: <https://prytulafoundation.org/about/projects/archive/peoples-satellite> (Дата звернення 01.05.2025)

Передача бронетранспортерів Spartan, закуплених за народні кошти,
Благодійним фондом Сергія Притули для потреб ЗСУ.

НАРОДНІ БРОНЬОВИКИ

2-8 листопада 2022

мета: 200 000 000 грн

зібрано

💰 236 328 997,42 грн

закуплено

 Бронетранспортери:

- Spartan – 40 шт
- FV 432 – 24 шт
- Sultan – 21 шт
- Stormer – 8 шт
- Samson – 3 шт
- FV 434 – 2 шт
- Samaritan – 2 шт
- Shielder – 1 шт

URL: <https://prytulafoundation.org/about/projects/archive/treba-brati> (Дата
звернення 19.04.2025)

Волонтер Сергій Притула та фехтувальниця Ольга Харлан біля закуплених за шаблю спортсменки турелей "ШаБля" для ЗСУ.

URL: https://www.facebook.com/serhiyprytula/?locale=uk_UA (Дата звернення 15.04.2025)

Сергій Притула та Валерія Єжова, з зібраними коштами для допомоги ЗСУ.

URL: <https://www.facebook.com/serhiyprytula/posts/pfbid0UPmTy3n256VGnv5ueLYUrK2BUpe2NEfz3VrahD2zLEMWU6mSVc4FEi4MScnW4FBCI> (Дата звернення 01.05.2025)

Форма для отримання допомоги від Благодійного фонду Сергія Притули.

Головна ☎ 0 800 300 114

Запит на отримання допомоги

Зверніть увагу!

За посиланням приклад коректного запиту. Недотримання обов'язкових умов є підставою для скасування запиту.

Електронна адреса *

Вся комунікація з Вами буде проходити через електронну пошту, тому просимо вказувати дійсну електронну адресу та перевіряти спам. Результат розгляду вашого запиту буде відправлено на вказану електронну пошту.

Від кого запит *

ЗСУ

ПІБ, посада заявника *

Запит розглядається лише за умови наявності контактних даних заявника в офіційному запиті з печаткою

Номер заявника *

+380

Запит розглядається лише за умови наявності контактних даних заявника в офіційному запиті з печаткою. Формат номеру: +380xxxxxxxx. Без розділових знаків та пропусків.

ПІП, посада, звання
відповідального за
забезпечення на рівні
батальйону або структурного
підрозділу аналогічного рівня *

Запит розглядається лише за умови наявності контактних даних відповідального за забезпечення (начальники служб, офіцер ЦВС тощо) в офіційному запиті з печаткою і збирається для верифікації потреби уповноваженою особою

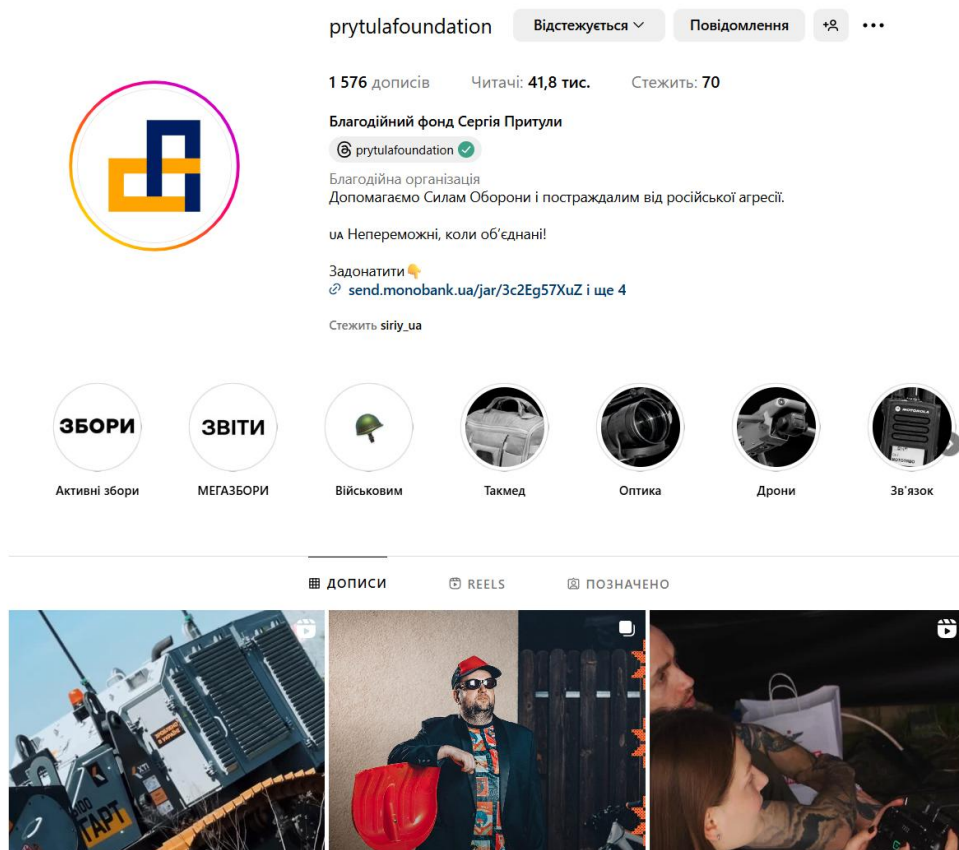
Номер відповідального за
забезпечення *

+380

Запит розглядається лише за умови наявності контактних даних відповідального за забезпечення (начальники служб, офіцер ЦВС тощо) в офіційному запиті з печаткою і збирається для верифікації потреби уповноваженою особою.

URL: <https://spcf.erp.co.ua/zapit-na-otrimannya-dopomogi> (Дата звернення
05.04.2025)

Благодійний фонд Сергія Притули (@prytulafoundation). Instagram.

URL: <https://www.instagram.com/prytulafoundation/> (Дата звернення 08.04.2025)

Сторінка офіційного вебсайту Благодійного фонду Сергія Притули.

Благодійний фонд Сергія Притули

Непереможні, коли об'єднані

Зробити внесок

Запит на допомогу

Підтримати

Партнери

Забезпечення

Щелепи

Смерть приходить з неба, і в неї гострі зуби.

Ціль збору грошей на військову техніку та гуманітарну допомогу.

60%

Зібрано	Ціль збору
120 051 277 ₴	200 000 000 ₴

Підтримати

URL: <https://prytulafoundation.org> (Дата звернення 07.04.2025)

Авторська методика "4D-аналіз волонтерських організацій"

Назва: 4D (Діяльність — Довіра — Дані — Досвід)

1. Загальна концепція

Методика дозволяє учням глибоко зануритись у діяльність реальних волонтерських ініціатив шляхом поетапного аналізу за чотирма ключовими напрямками (4D). Вона формує навички дослідження, аналізу джерел, командної роботи та презентації результатів.

2. Цільова аудиторія

Учні 11 класу (може адаптуватися для 9–10 класів).

3. Етапи методики (4D)

Етап	Зміст аналізу	Запитання для учнів
1. ДІЯЛЬНІСТЬ	Що робить ця організація? Які її головні напрямки роботи?	Які цілі ставить перед собою організація? У яких сферах вона працює (армія, діти, ВПО)?
2. ДОВІРА	Чи заслуговує ця організація на довіру? Як вона звітує про свою діяльність?	Чи є відкриті звіти, публічні особи, співпраця з державою чи громадськістю?
3. ДАНІ	Які ресурси має організація? Як вона їх збирає й витрачає?	Звідки надходять кошти? Як відбувається їх розподіл? Є банківські звіти чи прозорі бюджети?
4. ДОСВІД	Як організація впливає на суспільство? Який відгук громади про неї?	Які досягнення? Які приклади допомоги? Яка репутація у ЗМІ, соцмережах, відгуках?

4. Форми реалізації

- Групова дослідницька робота з онлайн-ресурсами.

- Інтерв'ювання волонтера (офлайн/онлайн).
- Створення постеру / інфографіки / мініфільму.
- Публічна презентація з елементами дебатів.

5. Оцінювання

Основні критерії формування оцінювання:

- 1. Планування та організація дослідження**
– Чіткий розподіл ролей, етапів роботи, послідовність.
- 2. Глибина аналізу за моделлю 4D**
– Наскільки повно й обґрунтовано команда опрацювала всі чотири компоненти (Діяльність, Довіра, Дані, Досвід).
- 3. Уміння працювати з даними та джерелами**
– Використання фактів, цифр, прикладів, перевірених джерел.
- 4. Командна взаємодія**
– Співпраця, комунікація, спільне вирішення завдань, підтримка.
- 5. Презентація результатів і рефлексія**
– Якість публічного представлення, самооцінка, аналіз досягнень і труднощів.

Форми оцінювання:

- Самооцінка та взаємооцінювання в команді (за спрощеною рубрикою).
- Чек-лист учителя з фокусом на процес, а не лише результат.
- Зворотний зв'язок: письмовий або усний коментар до кожного з критеріїв із рекомендаціями для вдосконалення.

За потреби для підсумкового оцінювання може використовуватись сумарна модель:

Критерій	Балів
Повнота дослідження	/5
Обґрунтованість висновків	/5
Якість презентації	/5
Творчий підхід	/5

Командна робота	/5
Разом	/25

URL: Власна розробка.

Додаток П

План-конспект з предмета «Історія-України»

Урок:	Дата	11 -клас
Тема: «Волонтерський рух в Україні(на прикладі діяльності «Благодійного фонду Сергія Притули»)»		
Мета:		
навчальна:		
- ознайомити учнів з поняттям «волонтерство» та історією розвитку волонтерського руху в Україні, особливо після 24 лютого 2022 року (на основі завдань «Мозковий штурм», Методу «ФішБоун», Метод «Коло ідей», Завдання № 1(заповнення таблиці про благодійні організації)) ;/інформаційно-логічна, громадянська. - проаналізувати діяльність Благодійного фонду Сергія Притули, Благодійного Фонду Повернись Живим, UAnimals, як приклади ефективної громадянської ініціативи(на основі завдання № 1(аналіз даних фондів);/інформаційно-логічна, громадянська. - охарактеризувати основні напрямки роботи фонду: допомога ЗСУ, гуманітарна підтримка, технічне забезпечення(на основі «Проблемного запитання», Завдання № 7(аналіз благодійних зборів), Метод «Прес», «Рольова гра»);/інформаційно-логічна , аксіологічна. - проаналізувати приклади масштабних зборів (наприклад, на «Байрактари», супутник ICEYE, автівки та дрони), їхню результативність і суспільний резонанс (на основі «Проблемного запитання», Завдання № 7(аналіз благодійних зборів), Метод «Прес», «Рольова гра) ;/інформаційно-логічна , аксіологічна.		

- сформувати навички планування простих волонтерських ініціатив у межах школи чи громади (на основі «Мозкового штурму», Метод «ФішБоун», Метод «Коло ідей», Створення міні-проєкту) ;/інформаційно-логічна , аксіологічна.

розвивальна:

- розвивати економічне мислення учнів через складання умовного бюджету волонтерського проєкту (на основі «Мозкового штурму», Метод «ФішБоун», Метод «Коло ідей», Створення міні-проєкту) ;/інформаційно-логічна , аксіологічна.
- розвивати в учнів уміння критично мислити, аналізувати факти, оцінювати достовірність джерел інформації про діяльність благодійних фондів (на основі завдання № 1(аналіз даних фондів); /інформаційно-логічна.
- розвивати навички роботи з інформаційними, візуальними та цифровими матеріалами (сайти, соцмережі, бюджети зборів) (на основі завдання № 7(аналіз благодійних зборів); /інформаційно-логічна.
- розвивати вміння працювати в команді, приймати спільні рішення та презентувати результати колективної діяльності (на основі завдання № 1(аналіз даних фондів), (завдання № 7(аналіз благодійних зборів); Рольової гри; /інформаційно-логічна.
- розвивати економічну компетентність через планування ресурсів волонтерської ініціативи, розуміння бюджету, витрат і джерел фінансування (на основі завдань (№ 1(аналіз даних фондів), (завдання № 7(аналіз благодійних зборів); /інформаційно-логічна.
- розвивати навички усного й писемного мовлення, аргументоване висловлювання думки, підготовка звернень, промов або презентацій (на основі «Мозкового штурму», Метод «ФішБоун», Метод «Коло ідей», Метод «Три факти», Метод «Прес», Проблемного запитання, Створення міні-проєкту); /інформаційно-логічна , аксіологічна.

- розвивати творче мислення, ініціативність та здатність генерувати ідеї, що спрямовані на допомогу громаді (на основі «Мозкового штурму», Метод «ФішБоун», Метод «Коло ідей», Метод «Три факти», Метод «Прес», Проблемного запитання, Створення міні-проєкту); /інформаційно-логічна, аксіологічна.
- розвивати інтерес учнів до творчої діяльності (на основі виконання домашніх завдань: створення інфо-картки про Фонд Сергія Притули та створення міні-проєктів). /інформаційна, інформаційно-комунікаційна, логічна

виховна:

- виховувати активну громадянську позицію та розуміння особистої відповідальності за майбутнє країни(на основі «Мозкового штурму», Метод «ФішБоун», Метод «Коло ідей», Метод «Три факти», Метод «Прес», Проблемного запитання, Створення міні-проєкту); /інформаційно-логічна, аксіологічна, громадянська.
- виховувати готовність долучатися до волонтерської діяльності, навіть у невеликих масштабах (шкільна громада, вулиця, район), (на основі завдань (№ 1(аналіз даних фондів), (завдання № 7(аналіз благодійних зборів), Створення міні-проєкту, Рольова гра); /інформаційно-логічна.
- виховувати повагу до благодійної діяльності, розуміння її важливості для обороноздатності та соціальної єдності України (на основі «Мозкового штурму», Метод «ФішБоун», Метод «Коло ідей», Метод «Три факти», Метод «Прес», Проблемного запитання, Створення міні-проєкту); /інформаційно-логічна, аксіологічна, громадянська.
- підтримувати у підлітків віру в силу єдності, взаємодопомоги та небайдужості як рушійної сили суспільства під час війни. (на основі завдань (№ 1(аналіз даних фондів), (завдання № 7(аналіз благодійних зборів), Створення міні-проєкту, Рольова гра); /інформаційно-логічна, громадянська.

- формувати комунікативну компетентність шляхом усних відповідей, міркувань ((на основі «Мозкового штурму», Метод «ФішБоун», Метод «Коло ідей», Метод «Три факти», Метод «Прес», Проблемного запитання);/комунікативна, логічна, аксіологічна.
- формувати в учнів позитивне ставлення до навчально-пізнавальної роботи (на основі цікавої та пізнавальної роботи на уроці по темі «Волонтерський рух в Україні (на прикладі діяльності «Благодійного фонду Сергія Притули»));/логічна
- розвивати мовленнєву компетентність шляхом усних відповідей, міркувань (під час гри “Мозковий штурм”, а також Метод «ФішБоун», Метод «Коло ідей», Метод «Три факти», Метод «Прес», Проблемного запитання), усних відповідей);/мовленнєв, аксіологічна.
- формувати вміння працювати в колективі (співпраця у колективі під час виконання завдань, зокрема гри Рольової гри);/комунікативна.

Тип уроку: Практичне заняття.

Обладнання: Проектор або мультимедійна панель; комп’ютери / ноутбуки / планшети (або смартфони учнів) — для роботи з відкритими джерелами, сайтами фондів, збором інформації онлайн; таблиці для аналізу зборів; фотографії; роздатковий матеріал завдань.

Основні терміни: «Волонтер», «Волонтерський рух», «Благодійність», «Громадянське суспільство», «Благодійний фонд», «Публічна звітність», «Довіра», «Гуманітарна допомога», «Краудфандинг», «Соціальна відповідальність».

Основні дати:

2013 – 2014 р. — Революція Гідності, волонтерський рух набуває масовості. Допомога мітингувальникам, організація медпунктів, правозахисту.

2014 р. — Створення перших великих фондів допомоги армії («Повернись живим», «Армія SOS» тощо).

- 2014 р.** — Сергій Притула долучається до волонтерської допомоги фронту, спершу як публічна особа та організатор зборів.
- 2020 р.** — Офіційне заснування "Благодійного фонду Сергія Притули"
- 24 лютого 2022 р.** — Повномасштабне вторгнення РФ; Фонд Сергія Притули повністю переорієнтовується на потреби ЗСУ.
- 22 червня 2022 р.** — Легендарний збір на "Байрактар", за 3 доби зібрано 600 млн. грн.
- Жовтень 2022 р.** — Запуск спільного проєкту фонду та ICEYE (супутник для ЗСУ).
- 2023 р.** — Масштабні проєкти фонду: закупівля дронів-камікадзе, бронетехніки, розвиток партнерств із міжнародними донорами; Притула входить у ТОП-100 найвпливовіших українців за версіями Forbes та NV.
- Січень 2024 р.** — Фонд отримує престижну винагороду Red Dot Awards за редизайн сайту та брендингу, що підвищує прозорість фінансових зборів.
- 22 серпня 2024 р.** — Засновано Prytula Foundation U.S.A. для гуманітарної допомоги з території США.
- Липень 2024р.** — Фонд відзначає четверту річницю діяльності, повідомивши про допомогу 182 громадам і 80 медзакладам у 12 регіонах.
- 11 січня 2025 р.**— Фонд та Київський інститут Нацгвардії підписують меморандум про співпрацю з військової освіти.
- 15 березня 2025 р.**— Представлення на SXSW в Остіні технологічних інновацій фонду і українських оборонних рішень
- 2 квітня 2025 р.**— Prytula Foundation U.S.A. запускає ініціативу з гуманітарного розмінування в Україні.
- 25 квітня 2025 р.**— У США офіційно відкрито Prytula Foundation U.S.A. для поглиблення гуманітарної допомоги .
- Поточний 2025 р.**— Фонд продовжує програму "Підтримка ЗСУ" і розбудовує інституційну спроможність, а також веде регулярні звіти у соцмережах
- Основні постаті:** Володимир Зеленський, Олена Зеленська, Сергій Притула; Євген Дикий; Сергій Вознюк; Олександр Тодорчук; Маша Єфросиніна, Тіна Кароль, Олександр Усик, Олександр Клименко, Вікторія Сиренко.

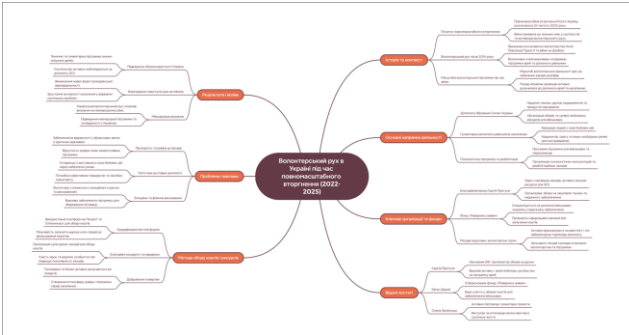
План

1. Волонтерський рух в період повномасштабного вторгнення в Україні
2. Методи вивчення діяльності благодійного фонду.
3. Аналіз Фонду Сергія Притули

Хід уроку

Доза часу	Етап уроку	Навчально-виховна діяльність вчителя	Навчально-виховна діяльність учня	Примітки
3 хв	I. Організаційний	Взаємне привітання. Перевірка готовності учнів до уроку. 		<i>мовленнєва комунікативна</i>

3 хв	III. Мотиваційний етап	 (на екрані з'являється фото найстаршого волонтера Вінниччини - Сергія Ільковича Вознюка.)	Підніміть руку: 1. Хто колись надсилав хоч 10 гривень на ЗСУ або благодійний фонд? 2. А хто поширював волонтерські збори в Instagram? 3. А хто колись купував шкарпетки, де написано “на дрони”?	<i>логічна, інформаційна, аксіологічна</i>
2 хв	IV. Актуалізаційний етап	Запитання: 	➤ Яку епоху ми зараз вивчаємо? (<i>Микитюк Тарас</i>) ➤ Які характерні риси цієї епохи? (<i>Малеш Софія</i>) «Мозковий штурм» ➤ Хто такий волонтер сьогодні? (<i>Гуменюк Юлія</i>) ➤ Які види волонтерства виникли або стали більш актуальними після 24 лютого 2022 року? (<i>Попович Вікторія</i>) ➤ Що мотивує людей ставати волонтерами? (<i>Стецяк Ірина</i>) ➤ Чи може волонтерство бути професією майбутнього? (<i>Кварценюк Іван</i>)	<i>логічна, інформаційна, хронологічна, аксіологічна</i>

			➤ Як Ви — старшокласники — можете вже зараз долучитися до волонтерства? (<i>Шенітак Наталія</i>)	
20 хв	V. Етап вивчення нового матеріалу	Аналіз волонтерського руху в Україні в період повномасштабного вторгнення (2022–2025) за допомогою інтелект-карти. Волонтерський рух в Україні під час повно 	<u>Завдання 1. Вгадай Фонд по фактам</u> <u>Команда І.</u> Фонд №1 — вгадайте, що це за організація: 1. Цей фонд створив відомий телеведучий, який у мирний час жартував, а у війну почав збирати мільйони на дрони та супутники. 2. У 2022 році він оголосив збір на «народний Байрактар» — і зібрав гроші за кілька днів! 3. Замість одного БПЛА фонд придбав цілу партію іншої високоточної техніки та навіть супутник! 4. Його засновника часто запрошують на ефіри, а в соцмережах він звертається до народу напрому, без пафосу. 5. Цей фонд активно працює з ІТ-компаніями та українською діаспорою по всьому світу. 6. Вони проводили аукціони, де продавали унікальні речі: від шоломів до ворожих уламків. 7. У фокусі фонду — дрони, оптика, зв'язок, а також підтримка цивільних, які постраждали.	логічна, інформаційна, аксіологічна

8. Якщо ви вгадали, то знаєте, що цього чоловіка звати Сергій, а його прізвище починається на «П».

Ваша відповідь: _____ (Тринчук Марія)

Команда II

Фонд №2 — спробуй розпізнати:

1. Один із перших професійних фондів, створений ще у 2014 році, коли почалася війна на Донбасі.
2. Спеціалізується на передовій техніці, навчанні інструкторів та підрозділів ЗСУ.
3. Його назва закликає до того, щоб воїни після бойових завдань обов'язково _____.
4. Фонд працює з Генштабом та має офіційний дозвіл на купівлю летального озброєння.
5. Назва фонду асоціюється з життям, боротьбою та безпекою.
6. Їх команда — це аналітики, інструктори, фахівці.

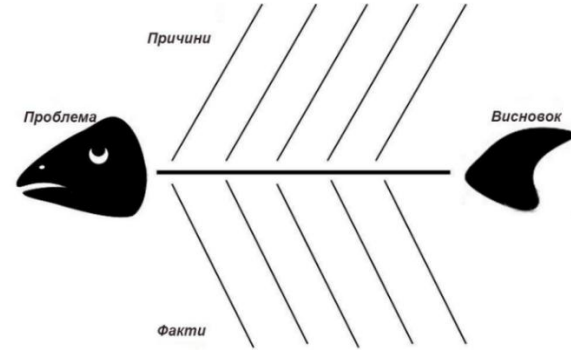
Ваша відповідь: _____ (Федорин Діана)

Завдання 2. Заповнення таблиці.

Назва фонду:	Мета / місія	Цільова аудиторія	Форми допомоги	Прозорість	Канали комунікації	Що особисто вас здивувало/вразило?
БФ Повернись Живим						
БФ Сергія Пригули						
UAnimals						

Завдання для учнів:

логічна,
інформаційна,

			Розподіл по командах. 1. Обрати фонд (або отримати з переліку нижче). 2. Проаналізувати його офіційний сайт і соцмережі. 3. Заповнити таблицю за критеріями. 4. Презентувати коротко в групах. 5. Підготувати постер/слайд/лістівку — "Чому я б підтримав(-ла) саме цей фонд?" Завдання 3. Метод «ФішБоун» Завдання 4. Метод «Коло ідей»	<i>аксіологічна</i> <i>економічна</i> <i>Просторова,</i> <i>логічна</i> <i>економічна</i>
--	--	--	--	---

Запитання:

- *Що спонукає людей робити донати? (Івасюта Юлія)*
- *Як спонукати більше людей робити донати? (Заліщук Ірина)*

Завдання 5

Які благодійні фонди, засновані відомими публічними особами України, вам відомі? Чим саме ці фонди займаються? (Гобан Світлана)

*просторова,
логічна,
аксіологічна
економічна*

*логічна,
аксіологічна*

-В Україні діє низка відомих благодійних фондів, заснованих публічними особами, які активно підтримують різні соціальні та військові ініціативи; /інформаційна

Завдання 6. Три факти

Назвіть 3 відомі факти про діяльність Сергія Притули.

(Микитюк Тарас)

*хронологічна
логічна,*

Завдання 7. Проблемне запитання:

«Чому саме Фонд Сергія Притули є одним із найуспішніших прикладів громадського волонтерства під час війни, які чинники зумовили його феномен»? (Шенітак Наталія)

 **БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД
СЕРГІЯ ПРИТУЛИ**

Логічна,
інформаційна,
аксіологічна

Завдання 8. Робота з таблицею:

- Оберіть 2–3 благодійні збори.(З Благодійного Фонду Сергія Притули»)
- Заповніть таблицю порівняння.

Показник	Збір № 1	Збір № 2	Висновок
Ініціатори			
Мета збору			
Залучена сума			
Термін збору			
Джерела фінансування			
Використання коштів			
Рівень залучення суспільства			
Загальний результат			

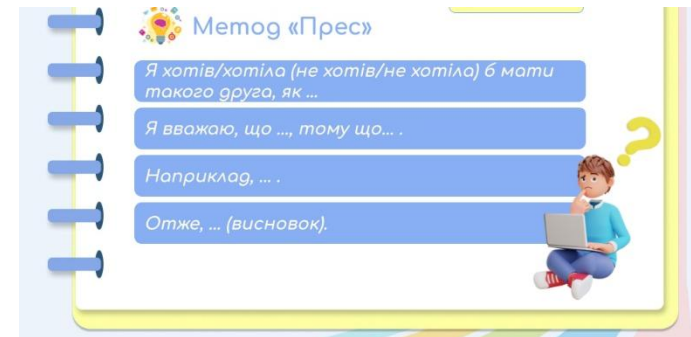
*логічна,
інформаційна,
аксіологічна,
комунікативна
економічна*

Визначте:

- Хто мав кращу комунікаційну стратегію? (Гуменюк Юлія)

- Який збір був економічно ефективнішим?
(Кварценюк Іван)
- Де була найпрозоріша звітність? (Гопак Іванна)

Завдання 9. Метод «Прес»

- Проаналізуйте роль Фонду Сергія Притули в економічному житті суспільства. (Попович Вікторія)

Завдання 10. Рольова гра

I- група

«Ви – команда Фонду. Ваше завдання – за тиждень організувати масштабний збір на техніку для військових.

Аксіологічна,
інформаційна

			Ви проводите нараду й розподіляєте ролі, створюєте план, презентуєте його «державі/громадськості», отримуєте схвалення»; П-команда «Ви представники Фонду, до Вас надійшло повідомлення про термінову допомогу одній із бригад, яка потрапила в оточення. Рахунок фонду обмежений бюджет, а потреби – великі. Щоб закупити необхідне, Ви вирішуєте провести аукціон. Завдання команди: Створити план аукціону (включаючи 3-5 унікальних лотів), розрахувати бюджет і фінальну мету, презентувати аукціон (усно або через слайд), отримати дозвіл на реалізацію(від умовного спостережного органу)».	<i>комунікативна, логічна, інформаційна, економічна</i>
5 хв	VI. Систематизація знань		«Фронтальне опитування» - Що відрізняє волонтерський рух в Україні після 2022 року від попередніх етапів його розвитку? (Вексей Богдан) - Яку роль відіграє Благодійний фонд Сергія Притули у підтримці ЗСУ та суспільства в умовах війни? (Гопак Іванна) - Чому діяльність цього фонду викликає високий рівень довіри серед громадян? (Гуменюк Юлія)	<i>хронологічна логічна, просторова,</i>

			✚ Як публічність засновника фонду впливає на успішність зборів? <i>(Федорин Діана)</i> ✚ Які збори фонду були наймасштабнішими? У чому їх унікальність? <i>(Стадник Анастасія)</i> ✚ Як можна оцінити ефективність діяльності благодійного фонду? За якими критеріями? <i>(Стецяк Ірина)</i> ✚ Які ще фонди чи волонтерські ініціативи ви знаєте, і чим їхня діяльність подібна або відрізняється від Фонду Притули? <i>(Цюняк Ірина)</i> ✚ Які навички та компетентності необхідні для організації волонтерської ініціативи на місцевому рівні? <i>(Серемчук Іванна)</i>	аксіологічна, інформаційна
3 хв	VII. Висновки	- Волонтерський рух в Україні після 2022 року набув безпрецедентного масштабу та став невід'ємною частиною національного спротиву та підтримки Збройних Сил України. <i>/інформаційна;</i> - Благодійний фонд Сергія Притули є яскравим прикладом сучасної, прозорої та ефективної волонтерської організації, яка поєднує високий рівень довіри громадян, професійний менеджмент та стратегічне мислення. Публічність, відкритість і звітність стали ключовими факторами успішної діяльності		

		фонду, а також зразком для інших ініціатив. /інформаційна; - Волонтерство в Україні стало проявом громадянської зрілості, довіри та відповідальності за спільну перемогу, а також можливістю для кожного зробити свій внесок у боротьбу. /інформаційна; - Учні, молодь і громади можуть і вже беруть участь у волонтерстві — через локальні ініціативи, творчі проєкти, інформаційну підтримку та збір коштів. /інформаційна; - Розуміння економічної основи волонтерської діяльності формує важливі життєві навички: планування, відповідальність, аналіз ефективності та стратегічне мислення. /інформаційна;		
1 хв	VIII. Домашнє завдання		🚩 Створити інфо-картку про Фонд Сергія Притули. Створити мініпроєкт: ➤ «Як я можу допомогти, як волонтер в м. Івано-Франківськ?»	

- «Як ефективно спланувати волонтерську ініціативу в Івано-Франківську?» (Складіть базовий бюджет свого волонтерського проекту)

Додаток до план-конспекту

Додаток А

Аналіз волонтерського руху в Україні в період повномасштабного вторгнення (2022–2025).

